

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
FINANŠU UN GRĀMATVEDĪBAS NODAĻA

PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS LOMA UN ATTĪSTĪBA

The role and development of shadow banking system

BAKALaura DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Finances un kredīts apakšprogramma

Autors: **Aelita Usāne**

Studenta apliecības Nr.: au15017

Darba vadītājs: asoc.prof. Marina Kudinska

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Autore uzskata, ka temats "Paralēlās banku sistēmas loma un attīstība" ir aktuāls, jo ēnu banku industrija ir svarīgs finanšu elements jebkurā valstī.

Stabilāki un atbildīgāki finanšu tirgi ir priekšnosacījums izaugsmei un tādas uzņēmējdarbības vides radīšanai, kas ļauj uzņēmumiem uzplaukt, nodarboties ar jaunradi un paplašināt savu darbību. Tāpēc par izvēlēto tematu tika izvēlēta šī industrijas pētīšana, kas sabiedrībā ir nozīmīga un pēc autores domām būs aktuāla vēl ilgu laiku.

Finanšu krīzes rezultātā ASV, Ķīnas un Eiropas Savienības ekonomika ir guvusi būtiskas izmaiņas un piedzīvojusi lielu atkopšanās ceļu uz pareizu finanšu darbību. Šobrīd situācija dotajos reģionos ir dažāda. Kaut arī ASV tiek uzskatīta par paralēlās banku sistēmas dzimteni, tur finanšu situācija ir nostabilizējusies, toties Ķīnā un it īpaši Eiropas Savienībā vēl ir manāma nenosvērtība.

Bakalaura darba mērķis ir: veikt paralēlo banku sistēmu ASV, Ķīnā, Eiropā strukturētu novērtējumu krīzes laikā un mūsdienās, raksturojot tās lomu finanšu pasaulē, izstrādāt secinājumus, sniegt ieteikumus normatīvā regulējuma pilnveidošanai un ar paralēlo banku sistēmu saistītu risku mazināšanai.

Bakalaura darba apjoms ir 60 lappuses. Darbā iekļautas 7 tabulas un 25 attēli. Darbā izmantoti 56 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: paralēlā banku sistēma, finanšu krīze, tiesiskais regulējums ASV, Ķīnā, ES.

ANNOTATION

The author believes that the theme 'The role and development of shadow banking system' is topical, as the shadow banking industry is an important financial element in any country.

More stable and responsible financial markets are a prerequisite for growth and the creation of a business environment that enables companies to flourish, innovate and expand their business. Therefore, the chosen topic was chosen to research this industry, which is important in the society and, according to the author, will be relevant for a long time.

As a result of the financial crisis, the economy of the USA, China and the European Union has undergone significant changes and has undergone a major recovery to sound financial performance. At present, the situation in the given regions varies. Although the United States is considered to be the home country of the parallel banking system, the financial situation has stabilized there, but in China, and in particular in the European Union, there is still insignificance.

The goal of the Bachelor work is to: Conduct a parallel banking system in the US, China, Europe in a structured assessment of the crisis, and today, characterizing its role in the financial world, to draw conclusions and make recommendations for improving regulatory frameworks and reducing the risks associated with parallel banking systems.

Bachelor paper is 60 pages long. The work includes 7 tables and 25 images and 56 sources of literature.

Keywords: parallel banking system, financial crisis, legal regulation in USA, China, EU.

SATURA RĀDĪTĀJS

Apzīmējumu un saīsinājumu saraksts.....	5
Ievads	6
1. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS.....	8
1.1. Paralēlās banku sistēmas parādīšanās tirgū.....	11
1.2. Paralēlās banku sistēmas darbības raksturojums.....	13
1.3. Galveno paralēlās banku sistēmas elementu raksturojums.....	16
2. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS IZVEIDE UN TIESISKAIS REGULĒJUMS.....	20
2.1. Eiropas Savienībā.....	22
2.2. Ķīnā.....	32
2.3. ASV.....	40
3. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS PROBLĒMAS UN TO IESPĒJAMIE RISINĀJUMI.....	48
Secinājumi	53
Priekšlikumi	56
Izmantotā literatūra un avoti	57
Pielikumi	
1. pielikums. Finanšu stabilitātes padomes pieeja sakarā ar paralēlo banku sistēmu	
2. pielikums. G20 plāns pastiprināt ēnu banku pārraudzību un regulējumu	
3. pielikums. Paralēlās banku sistēmas pamatstruktūra Ķīnā	
4.pielikums. Tiesiskā regulējuma izmaiņas Ķīnā	

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

- ABS - aktīviem nodrošināto vērtspapīru iepirkšanas programmu (asset-backed security)
- ABCP - ar aktīviem nodrošināti īstermiņa parāda vērtspapīri (asset-backed commercial paper)
- BCBS – Bāzeles Banku uzraudzības komiteja (Basel Committee on Banking Supervision)
- CDO - nodrošināto parādu obligācijas (collateralized debt obligations)
- CLO - nodrošinātu aizdevumu obligācijas (collateralized loan obligations)
- CMBS - komerciāli nodrošināti hipotēku vērtspapīri (commercial mortgage backed securities)
- ESRK - Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (European Systemic Risk Board)
- FMKB - Federālā mājokļu kredītu banka (Federal Home Loan Bank)
- IOSCO – Starptautiskā Vērtspapīru komisijas organizācija)
- IKP – iekšzemes kopprodukts (gross domestic product)
- NTF - naudas tirgus fondi (money market funds)
- ĶTB - Ķīnas Tautas Bankas (People's Bank of China)
- FSOC - Finanšu stabilitātes pārraudzības padome (Financial Stability Oversight Council)
- FSPP – Finanšu Stabilitātes pārraudzības Padome (Financial Stability Board)
- SIV – īpaša, strukturēta ieguldījumu sabiedrība (structured investment vehicles)
- SPE - īpašam nolūkam dibināta sabiedrība (special purpose entities)
- SPV - citas speciālo ieguldījumu sabiedrības (other special purpose vehicles)
- SVF - Starptautiskais valūtas fonds (international monetary fund)
- WMP – līdzekļu pārvaldīšanas produkts (Wealth management products)

IEVADS

“Paralēlās banku sistēmas” jēdziens ir salīdzinoši jauns finanšu pasaulē. 2007./2008. gada finanšu krīze, kas noveda pie globālās finanšu nestabilitātes tikai vēl vairāk uzsvēra ēnu industrijas nozīmīgumu. Šīs nozares galvenā problēma slēpjas tajā, ka līdz šim tām nav bijusi stingra uzraudzības regulējuma. Paralēlā banku sistēma pilda svarīgu funkciju kopējā finanšu sistēmā. Piemēram, tā rada finansējuma papildu avotus un piedāvā ieguldītājiem alternatīvu banku noguldījumiem. Bet tā var arī radīt iespējamus draudus ilgtermiņa finansiālajai stabilitātei.

Autore uzskata, ka temats ir aktuāls, jo ēnu banku industrija ir svarīgs finanšu elements, jebkurā valstī. Stabīlāki un atbildīgāki finanšu tirgi ir priekšnosacījums izaugsmei un tādas uzņēmējdarbības vides radīšanai, kas ļauj uzņēmumiem uzplaukt, nodarboties ar jaunradi un paplašināt savu darbību. Tāpēc par izvēlēto tematu tika izvēlēta šīs industrijas pētīšana, kas sabiedrībā ir nozīmīga un, pēc autores domām, būs aktuāla vēl ilgu laiku.

Pētāmā problēma: Ēnu banku industriju veido plašs, dažādu finanšu iestāžu tīkls, veiktie pasākumi un izmantotie finanšu instrumenti. Nepilnīgs iestāžu saraksts, funkcionējošo funkciju dažādība un plaša šī finansēšanas sistēmas izmantošana ir veicinājusi ēnu banku izaugsmi. Ēnu banku sistēma ir liela, tā ir jāpārtrauc, lai novērstu vēl vienu sabrukumu. Šīs un citi secinājumi ir iegūti, veicot paralēlo banku sistēmu funkciju analīzi.

Bakalaura darba mērķis ir: veikt paralēlo banku sistēmu ASV, Ķīnā, Eiropā strukturētu novērtējumu krīzes laikā un mūsdienās, raksturojot tās lomu finanšu pasaulē, izstrādāt secinājumus un sniegt ieteikumus normatīvā regulējuma pilnveidošanai un ar paralēlo banku sistēmu saistītu risku mazināšanai.

Mērķa sasniegšanai nepieciešams veikt šādus uzdevumus:

- izanalizēt paralēlās banku sistēmas terminu, kā arī galvenās iezīmes, kuras veido šo industriju;
- noteikt galvenos paralēlās banku sistēmas industrijas rašanās iemeslus;
- izanalizēt ēnu industrijas nozīmīgumu mūsdienu finanšu pasaulē;
- izpētīt paralēlās banku sistēmas īpatnības ASV, Ķīnas un Eiropas finanšu tirgos;
- izpētīt ASV, Ķīnas un Eiropas paralēlās banku sistēmas normatīvo regulējumu ;
- izanalizēt ar paralēlo banku sistēmu saistītos riskus, kā arī izvērtēt pozitīvos aspektus;

Pirmajā darba daļā ir skaidrots ēnu industrijas jēdziens, apkopojot dažādu ekonomistu viedokļus un izdarot secinājumus. Tiek analizētas ne-banku finanšu iestādes, kuras veido ēnu

industriju, atspoguļotas atšķirības starp ēnu un tradicionālo banku sistēmu un raksturots kredīta starpniecības process un to raksturojošie elementi.

Otrajā darba daļā tiek izklāstīta ēnu industrijas parādīšanās ASV, Ķīnā un Eiropā. Raksturoti paralēlās bankas darbošanās procesi, veikta šo trīs pasaules reģionu ēnu industrijas attīstības analīze, kā arī pasākumu, kuri tiek veikti, lai šo fenomenu kontrolētu.

Trešajā darba daļā tiek analizētas problēmas un riski, saistītie ar ēnu banku industriju, kā arī izteikti ieteikumi, ar kuriem varētu šos riskus mazināt. Tiek izteikts autores viedoklis un veikti secinājumi par ēnu industrijas lomu un to nozīmi mūsdienu pasaulē.

Analīzei autore ir izvēlējusies ASV, Ķīnu un ES. ASV un ES ir izvēlētas, jo ar to ir saistīti paralēlās banku sistēmas pirmsākumi un, pateicoties strauji augošajai tehnoloģiskajai un ekonomiskai attīstībai Ķīnā, darba autore darbā ir iekļāvusi arī šo valsti.

Pētījuma periods: tiek veikts neliels ieskats ēnu banku industrijas pirmsākumos, bet analīze ir veikta par periodu, kas sākas pēc 2007./2008. gada notikušās globālās finanšu krīzes.

Darbā uzstādīto mērķu sasniegšanai tiek izmantotas sekojošas metodes: zinātniskās literatūras analīze; Finanšu stabilitātes padomes, Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas statistikas datu analīze; apkopošana, vispārināšana u.c.

Rakstot darbu, tika izmantoti sekojoši avoti: Finanšu stabilitātes padomes periodiskie izdevumi, Federālo Rezervju sistēma statistikas krājumi, speciālā ekonomiskā literatūra, raksti zinātniskajos un speciālajos profesionālajos krājumos un interneta vietnēs.

Diplomdarbs rakstīts latviešu valodā. Darba apjoms veido 60 lappuses. Tajā iekļautas 7 tabulas, 25 attēli un 56 literatūras avoti.

1. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

“Paralēlo banku sistēmai” tika pievērsta īpaša uzmanība pēc 2007./2008. gada globālās finanšu krīzes iestāšanās. Šim terminam tiek piedēvēti vairāki definējumi, bet tam nav vienprātīga skaidrojuma.

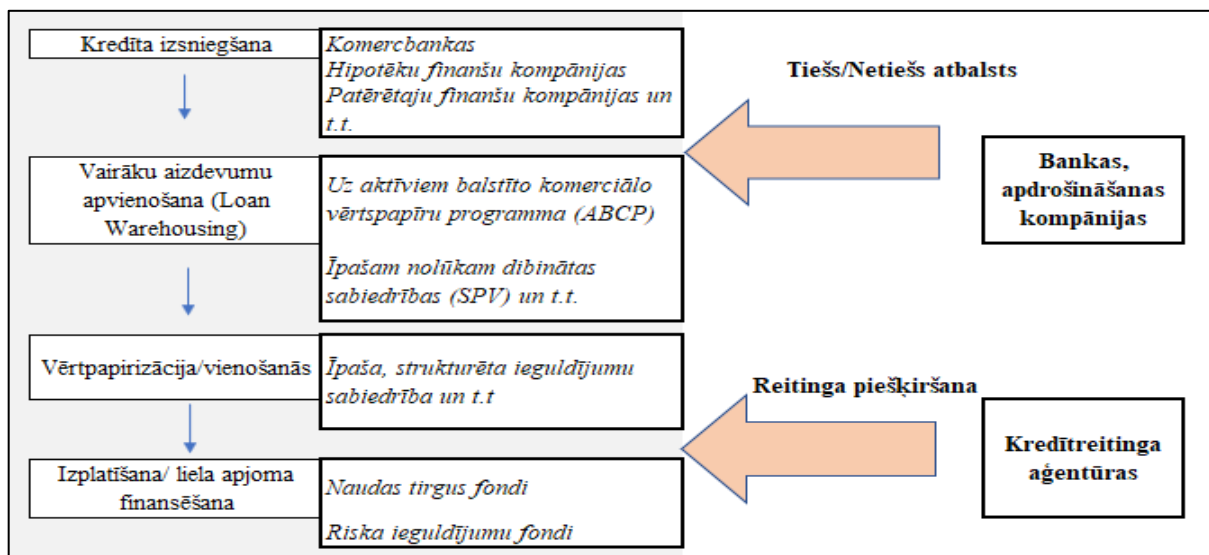
Paralēlās banku sistēmas terminu ēnu banku nozarē ieviesa ekonomists Pols Makkalijjs, kas raksturojot finanšu krīzes iemeslus, ietvēra neregulējamu finansēšanas sistēmu. [46., 1.] Tomēr, terminam joprojām ir neskaidra tā izpratne un definīcija. Tam ir vairāki iemesli, tostarp, dažādas legālas sistēmas, jurisdikcijas, banku juridiskie noteikumi kā arī pati finanšu nozare kopumā. Literatūrā var atrast ļoti īsas un šauras klasifikācijas, kā arī ļoti plašas un vispārīgas definīcijas. Tādēļ ir vērts aplūkot vairākas no tām, noteikt kopīgos un svarīgākos ēnu banku elementus, lai saprastu, ko šī “ēna” slēpj, un kāda loma tai bija globālajā krīzē un finanšu pasaulē.

Kopumā ēnu banku sistēmu var raksturot kā 'bankām līdzīgas' finanšu darbības, kas notiek ārpus tradicionālajām komercbanku sistēmām. [32., 1.] Ļoti līdzīgu aprakstu sniedz Finanšu Stabilitātes padome (FSP), proti, ēnu banku darbība ir 'kredīta starpniecības process, kas iekļauj organizācijas darbību ārpus parastās banku sistēmas, īsumā – ne-banku kreditēšanas darbības. [36., 1.]

Ekonomists Vilems Buiters sniedz daudz skaidrāku un funkcionālu definīcijas skaidrojumu. [53., 1.] Viņš raksturo ēnu banku sistēmu, kurā ietilpst ‘ļoti daudz ar aizņēmumiem saistītu ne-depozīt-ņēmēju iestāžu, kuras aizdod ilgtermiņā un ir nelikvīdas, kā arī aizņemas īstermiņa tirgos, kas ir likvīdi normālā laikā, bet tie var kļūt ļoti nelikvīdi, kad tirgi kļūst nemierīgi. To funkcijas ir ļoti līdzīgas bankām, bet ne tik uzraudzītas vai regulētas. Tām ir ļoti maz kapitāla, un tām nav nekādu piesardzības prasību attiecībā uz to aktīvu likviditāti, kredītreitingu vai jebkuru citu iezīmi uz to aktīviem un saistībām.

Autores skatījumā, tas ir finanšu institūciju kopums, kas veic banku darbības darījumus un nepieņem noguldījumus.

Paralēlā banku sistēma sastāv no vairākām finanšu iestādēm, kas veido kredīta starpniecības procesu un kopumā veido ēnu industrijas sektoru. Paralēlā banku sistēma ietver NTF, drošības fondus, vērtpapirizēšanu un citus ar to saistītus elementus. Zemāk esošajā 1.1. attēlā tiek parādīts kā veidojas ēnu banku industrijas sistēma.

1.1. att. Ēnu banku industrijas sistēma [38., 1.]

Ēnu banku industrijas raksturo galvenās trīs iezīmes:

- veic bankām līdzīgas funkcijas
- grūti regulējamas
- darbojas kā kredīta starpnieks

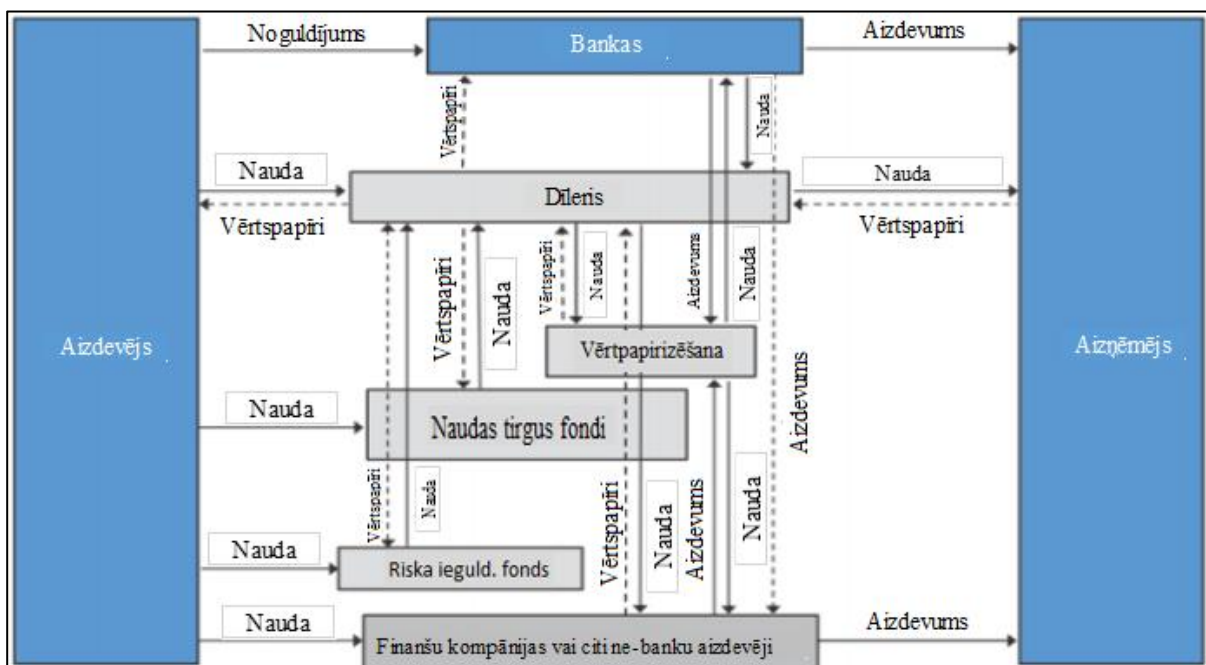
Raksturojot pirmo iezīmi, ēnu bankas ietver finanšu un kredīta iestādes, kas nav regulētas kā parastās komercbankas. Ēnu institūciju un 'tradicionālo' banku funkcijas ir līdzīgas, bet ar dažiem ļoti specifiskiem un svarīgiem izņēmumiem. Abas no tām nodrošina līdzekļus privātpersonām un uzņēmumiem, izsniedzot aizdevumus vai kreditējot aizņēmējus, citiem vārdiem sakot - veic finanšu starpniecību un uzņemas kredīta, termiņa un likviditātes pārveidi. [48., 1.] Galvenā atšķirība ir likviditātes risks. Proti, lai gan bankām ir centrālās bankas atbalsts, un tām ir drošības tīkli, piemēram, noguldījumu apdrošināšana un parāda garantijas, ēnu bankas darbojas bez centrālās bankas piekļuves. Tā kā ēnu bankas nepieņem noguldījumus, tādējādi, ēnu bankas ir pakļautas riskam.

Otrā iezīme ir tāda, ka šīs iestādes ir grūti regulēt. Ēnu industrija un to veidojošās iestādes ir likumīgas, bet nozare nav pilnvērtīga nepietiekamā regulējama dēļ, kas savukārt "tradicionālajā" banku sektorā ir gluži pretēji. Kredīta starpniecības process ir ļoti sarežģīts ar vairākiem posmiem un darījumiem, kur atbilstošām regulācijas institūcijām ir jānodrošina

kontrole pār šīm darbībām. Ne vienmēr atbilstošajām varas iestādēm ir pietiekama informācija par paralēlās banku sistēmas darbību, tamdēļ netiek izveidots atbilstošs regulējums. [47., 1.]

Treškārt, paralēlajā banku sistēmā kredīta starpniecības procesā ir trīs puses: ieguldītāji, aizņēmēji un finanšu iestādes, šajā gadījumā - ēnu bankas. Tomēr salīdzinājumā ar 'tradicionālo' banku ir atšķirības. Piemēram, tā vietā, lai naudu noguldītu bankās, ieguldītāji iegulda to dažādos fondos, kas reinvestē naudu ēnu banku saistībās. Tādējādi rezultāts ir līdzīgs parastajai banku darbībai. Tas nozīmē, ka aizņēmēji saņem finansējumu ne tikai no bankām, bet arī no citām finanšu iestādēm. Vēl viena atšķirīga iezīme ir iestāžu skaits, kas tiek iesaistīts kredīta starpniecības procesā. Kamēr kredīta starpniecības process tradicionālajā banku sistēmā notiek vienā uzņēmumā, tad paralēlo banku sistēmu veido liels institūciju skaits ar dažādiem, to saistītiem procesiem. Kredīta iegūšanas process var ietvert septiņus vai vairāk soļus, tomēr ēnu banku sistēmā šie pasākumi tiek izpildīti pēc stingras kārtības. Katru soli izpilda kāda specifiska finanšu institūcija, kura finansē kāda noteikta veida saistības. [46., 1.]

Tradicionālajai un paralēlajai banku sistēmai ir ļoti liela saskarsme. Attēlā 1.2. ir iespējams redzēt vienkāršotu šo divu sistēmu shēmu, to iekļautās darbības, ko šīs darbības veica kā arī to, no kurienes tiek iegūti naudas līdzekļi paralēlajā un tradicionālajā sistēmā.

1.2. attēls. Paralēlās un tradicionālās banku sistēmas kredīta starpniecība [33., 1.]

* "Lenders" kategorijā tiek iekļauti institucionālie ieguldītāji, centrālās bankas un valsts ieguldījuma fondi.

Zilie laukumi reprezentē tipiskus tradicionālās banku sistēmas “spēlētājus”, kur finanšu starpniecība ir veidota ar banku palīdzību. Bankas savāc līdzekļus no aizdevēja noguldījumiem un tālāk dod aizdevumus aizņēmējiem, pelnot uz procentu likmju starpībām.

Visi pelēkie laukumi attēlo paralēlo banku sistēmu. Tumši pelēkais laukums ar nosaukumu “Finanšu kompānijas un citi ne-banku aizdevēji” parāda paralēlo banku sistēmu, kura atrodas mazāk attīstītā ekonomikā, bet laukumi, kuri ir virs tā – attīstītākos paralēlās banku sistēmas reģionus. Tradicionālajā banku sistēmā galvenā tirdzniecība notiek piešķirot kredītus, apmainot tos pret procentu likmju maksājumiem. Paralēlajā banku sistēmā tirdzniecība notiek starp vērtspapīru un naudu vai aizdevumu. Vērtspapirizēšanas process šajā grafikā ir ļoti svarīgs.

1.1. Paralēlās banku sistēmas parādīšanās tirgū

Paralēlā banku sistēma finanšu pasaulē neparādījās pēkšņi. Paralēlās banku sistēmas pirmsākumi ir meklējami ASV jau 1930. gados. Sistēma ir pastāvējusi vairāk nekā septiņdesmit gadus pirms pasaules finanšu krīzes, kura notika 2007/2008. gadā.

Pastāv vairāki iemesli, kas veicināja ēnu banku parādīšanos un tālāku to attīstības darbību. Kā par piemēru var minēt izaugsmi pasaules finanšu tirgos, tostarp arī ēnu banku sektorā. Šis sektors pieauga ārkārtīgi ātri, pateicoties regulējumu trūkuma dēļ.

Pieaugot globālajam tirgum, šo finanšu un kredīta starpnieku pieprasījums pieauga paralēli. Viens no iemesliem, kas veicināja šīs sistēmas attīstību, ir 1932. gadā dibinātā Federālā mājokļu kredīta banka. Viņu mērķis bija atvieglot grūtībās nonākušās bankas un māju īpašniekus, bet to galvenais mērķis bija atbalstīt māju (privātmāju) finansēšanu.[10., 20.]

1938. gadā, ASV tika izveidota Valsts Federālā hipotēku asociācija (Fanny Mae) , kas darbojās kā pirmais hipotēku tirgus, ko apstiprinājusi Federālā mājokļu pārvalde. Pateicoties tam, tas noveda pie likvīdāka tirgus un palielināja naudas pozīciju bankās. Divus gadus vēlāk, tika izveidots Federālā māju hipotēku korporācija (Freddy Mac), lai palielinātu hipotēku sekundāro tirgu, jo uzņēmumi cīnījās ar procentu likmju riska pārvaldīšanu. FMKB bija pirmais, kas piedāvāja termiņaizdevumus bankām, savukārt Fannie Mae un Freddy Mac bija pirmās iestādes, kas izmantoja vērtspapirizāciju. Šīs darbības vēlāk pieņēma arī bankas un citas finanšu iestādes, tādējādi mainot banku sistēmas būtību. Tika ieviests tirgus risks un jaunas ieņēmumu plūsmas. [42., 1.]

Līdz noteiktam brīdim 'tradicionālās' bankas bija iestādes, kas nodarbojās ar aizņēmēju kredītēšanas nodrošināšanu, tomēr aptuveni 1970. gadu vidū situācija sāka mainīties. Proti, atvērtie tirgi, finanšu inovācijas un tehnoloģiju attīstība, izraisīja citu kredītēšanas metožu parādīšanos. Turklāt komercbankas jau ilgu laiku ir bijušas saistītas ar ēnu banku iestādēm, un to varētu nosaukt par vienu no attīstības procesa iemesliem ēnu industrijas darbībai. Iepriekš minēto iemeslu dēļ, konkurences priekšrocība 'tradicionālām' bankām tika sabojāta. Līdz ar to tas veicināja ēnu institūciju progresu un izaugsmi šajā darbībā. Komercbankas ne tikai piedalījās ēnu industrijas izveidē un attīstībā, bet arī viņi plaši izmantoja ēnu banku iestādes, lai 'uzlabotu investēšanas stratēģiju un atrastu veidu, kā apiet normatīvo kapitālu vai likviditātes prasības. [29., 1.]

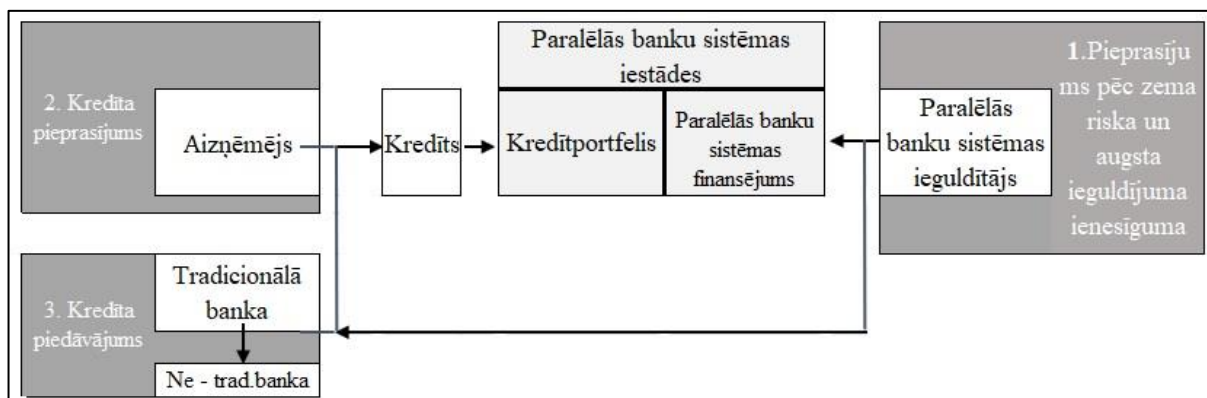
Sakarā ar globālo finanšu krīzi 2007./2008. gadā un citām ekonomiskām neveiksmēm, banku sektors tika stingri regulēts, lai izvairītos no nevēlamiem riskiem. Tomēr šis piesardzības pasākums radīja sabiedroto un konkurentu vienā 'cilvēkā' - ēnu banku darbību. Vairākās valstīs šīs bankām līdzīgās institūcijas bija pretējas tradicionālajām bankām un nodrošināja alternatīvus veidus, kā saņemt finansējumu māsaimniecībām un citiem aizņēmējiem. No citas puses, bankas bieži bija klienti un patērētāji, kurus piedāvāja ēnu banku organizācijas. Ēnu banku attīstība bija radīta pateicoties vienkāršiem noteikumiem par pieprasījumu un piedāvājumu. Saikne starp pieprasījumu un piedāvājumu kapitāla tirgos atviegloja cenu veidošanos, izmantojot pieejamo informāciju no abiem tirgus dalībniekiem. Šis aspekts ir ļoti svarīgs ekonomiskajā un ikdienas dzīvē, lai palīdzētu gan sabiedrībai un privātā tirgus dalībniekiem, finansēt sava patēriņa un ieguldījumu nepieciešamību, izmantojot banku kredītus vai finanses, ko nodrošina kapitāla tirgi. Šo finansējumu visbiežāk piedāvāja 'tradicionālā' banku sistēma. Tomēr, tā kā jebkurai finansēšanas sistēmai, arī bankām ir jādod iespēja drošiem, uzticamiem, izdevīgiem nosacījumiem un pakalpojumiem aizņēmējiem, nodrošināt finansiālo un sociālo stabilitāti. Līdz ar to viss nonāk pie viena - ja nosacījumi, un citi elementi, kas nodrošina banku darbību, ir labvēlīgi un droši, noguldītāji un aizņēmēji izmantos regulēto oficiālo banku sistēmu. Ja tomēr, nosacījumi būs neapmierinoši, fiziskas un juridiskas personas galu galā mēģinās atrast citas alternatīvas 'tradicionālām' bankām un novirzīs savus līdzekļus uz neformālu un mazāk regulētu ēnu banku sektoru. Tāpat, ja sistēma labi funkcionē un tai pareizi piešķir resursus, ieguldītāji ir vairāk pārliecināti un ieinteresēti nodrošināt līdzekļus, tādējādi palielinot kapitālu un tirgus efektivitāti. [14., 4.]

Nodrošināt drošu un stabilu banku darbību ir sarežģīts uzdevums. Turklāt spēkā esošie noteikumi ir padarījuši grūtāk iegūt aizdevumus, pagarinot procesu un iesaistot vairākus piesardzības pasākumus, tostarp, novērtējot finansiālo situāciju un potenciālā aizņēmēja iespējamību atmaksāt aizdevumu. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc ēnu bankas var

paplašināties un šķiet pievilcīgākas. Proti, ēnu bankas nodrošina līdzekļus tiem, kuri to nevar iegūt no komercbankām. Ēnu banku ideja bija padarīt kredītu pieejamu un lētāku potenciālajam aizņēmējam, un atdalīt maksājumu un kredīta sistēmu. Kā jau minēts iepriekš, piemēram, naudas tirgus fondi tika izveidoti kā alternatīva bankām, un īpašam nolūkam dibināta sabiedrība var būt izdevīga bankrota gadījumā kā arī, lai izvairīties no dažiem nodokļu jautājumiem. Tomēr ir daudz risku, kas saistīti ar ēnu bankām, un finanšu krīze ir parādījusi šīs fenomena divējādu raksturu. Tā kā ēnu banku sistēma jau ir kļuvusi par ļoti svarīgu un neatņemamu pasaules kredītu ķēdes daļu, ir jāredz tā lielums un paplašināšanās pasaules mērogā. [50., 1.]

1.2. Paralēlās banku sistēmas darbības raksturojums

Paralēlo banku sistēmu veido finanšu vienības, kurām ir tādas pašas funkcijas kā tradicionālajām bankām, bet nepietiekams regulējums. Tāpat kā tradicionālās bankas, “ēnu” bankas nodrošina kredītus un likviditāti, taču atšķirībā no tradicionālajām bankām, tām nav pieejas centrālās bankas finansējumam vai drošības tīkliem, piemēram, noguldījumu apdrošināšanai. Attēlā 1.3. ir redzami paralēlās banku sistēmas galvenie virzītāji.

1.3.attēls. Paralēlās banku sistēmas galvenie virzītāji. [12., 21.]

1.3. attēlā ēnu banku iestādes pārstāv paralēlās banku sistēmas tirgu un tiek parādīti ar bilanci, kas sastāv no kredītportfeļa, kas tiek finansēts no ēnu banku finansējuma (piemēram, REPO, vērtspapīru aizdevumiem). Lai ēnu banku iestādes iegūtu finansējumu, ēnu banku investoriem, ir jābūt pieprasījumam pēc šiem finansējuma instrumentiem (Piemēram, ABS). Tādējādi pietiekamiem aizdevumiem jābūt pieejamiem vērtspapirizēšanā.

Kredīts tiks izsniegts, kad būs pieprasījums pēc tā. Šo pieprasījumu var izpildīt gan tradicionālās bankas, gan arī netradicionālās, piemēram, paralēlās banku sistēmas iestādes. Gadījumā, ja aizdevumos tiek ierobežota tradicionālā banku darbība, var pārveidot darbību ēnā banku sektors. (*skat.att.1.3.*)

Ēnu banku pakalpojumi ietver naudas tirgus fondus, privātos kapitāla fondus, riska ieguldījumu fondus, vērtspapirizēšanu, vērtspapīru aizdevējus un strukturētos ieguldījumu instrumentus. Kā jau zināms, tad ēnu bankas neuzņem noguldījumus. Tā vietā, viņi parasti piedāvā īstermiņa finansējumu, kas tiek nodrošināts vai nu ar aktīviem nodrošinātiem komerciāliem vērtspapīriem, vai ar REPO tirgus palīdzību, kurā aizņēmēji piedāvā nodrošinājumu kā nodrošinājumu pret skaidras naudas aizdevumu un pēc tam pārdod nodrošinājumu aizdevējam ar nosacījumu atpirt to nākotnē par noteiktu cenu. Ēnu bankas, kuras bieži atrodas nodokļu “paradīzē”, iegulda ilgtermiņa aizdevumos, piemēram, hipotēkās, kļūstot par vienotu daļu, kurā iesaistītas daudzas struktūras, no kurām dažas var būt galvenās bankas.

Paralēlā banku sistēma ietver vairākas ieinteresētās puses kā tas bija minēts pirmajā nodaļā. Aizdevuma izsniegšanu veic bankas, finanšu uzņēmumi un hipotēku kompānijas. Ēnu banku uzņēmumus parasti nodrošina NTF un riska ieguldījumu fondi, kas savāc naudu no ieguldītājiem, kur pēc tam to finansē ēnu bankās, izmantojot REPO darījumus un vērtspapirizēšanu. Tieši šie subjekti ir arī tie, kas galvenokārt iesaistīti vērtspapirizēšanā.

Pakalpojumu vairumtirdzniecību, paralēlajā banku sistēmā, finansē riska ieguldījumu fondi un NTF. NTF iegulda īstermiņa drošos aktīvos, piemēram, valsts iekšējos parādos, komercdokumentos un ar aktīviem balstītos komercdokumentos, aizdodot skaidru naudu caur REPO. Tādējādi NTF piegādā likviditāti ēnu banku sistēmai. Tie ir beztermiņa un parasti piedāvā noguldījumu, piemēram, ar augstāku procentu likmi. NTF parasti iegulda valdības vērtspapīros, bet arī riskantākos ieguldījumos, tādējādi parādot nozīmīgu finansējuma avotu. Riska ieguldījumu fondi, kas nodarbojas ar ēnu banku darbību, koncentrējas uz kredītiem kā ieguldījumiem. Tā kā fondi ir beztermiņa, ieguldītāji var izņemt savu naudu pēc pieprasījuma. Tomēr atšķirībā no NTF ieguldītājiem, riska ieguldījumu fondu ieguldītāji ne vienmēr vēlas izvairīties no riska. [25., 1.]

Vērtspapīru brokeri un nodrošinājuma aizdevēji pilda būtisku lomu nodrošinājuma starpniecības procesā tādēļ, lai iegūtu finansējumu ēnu banku sistēmai. Tirgotāju vispārējā funkcija ir likviditātes nodrošināšana tirgū, veicot tirdzniecības darbības. Turklāt tie pārstāv nozīmīgus mazo iestāžu starpniekus, kurus galvenokārt finansē REPO darījumi.

Bieži tirgotāju starpnieki ir komercbanku meitas uzņēmumi. Drošības aizdevēji, no otras puses, ir iestādes, kas izsniedz vērtspapīrus. Pie šīm iestādēm pieder, piemēram, aktīvu

pārvaldīšanas fondi un turētājbankas. Viņu klienti parasti ir riska ieguldījumu fondi, kas aizņem vērtspapīrus pret skaidru naudu. Ieņēmumi no šiem darījumiem bieži tiek reinvestēti, lai iegūtu jaunus aktīvus, izmantojot vērtspapīru aizdošanu.

SPV un SIV sabiedrības tika izveidotas pateicoties to sponsoriem, galvenokārt bankām. Šīs sabiedrības palīdz uzņēmumiem vērtspapirizēt aktīvus, veidot kopuzņēmumus vai veikt citus finanšu darījumus. Paralēlās banku sistēmas gadījumā mērķis ir piesaistīt līdzekļus aktīvu vērtspapirizēšanai. SPV un SIV sabiedrības ir būtiskas vērtspapirizēšanas procesā, jo tie ļauj sadalīt risku, kas pēc tam tiek nodots investoriem, kas ir gatavi segt risku.

SPV palīdz piesaistīt līdzekļus un iegūtos ieņēmumus izmanto, lai iegādātos aktīvus vai aizdevumus, kuri ir iedalīti daļās pēc ieguldītāja izvēles un viņiem tiek pārdoti.

[10., 18.]

Pēc autores domām spriežot, ēnu banku sistēma ir ļoti svarīga ekonomikai, jo tā nodrošina finansējumu tradicionālajām bankām, un bez šāda finansējuma, tradicionālās bankas varētu neaizdot naudu citiem. Salīdzinot ēnu un tradicionālo banku pakalpojumus, tradicionālajā banku sektorā, ēnu bankas ietver kredītu starpniecību, tādējādi veicot termiņa, kredīta un likviditātes pārveidi. Šīs darbības var efektīvi piešķirt resursus un tādējādi stimulēt reālo ekonomiku. Tradicionālās un ēnu banku iestādes veicina efektīvu līdzekļu piešķiršanu, izmantojot prasmes kredītrisku novērtēšanā un noguldījumu iekasēšanā. Dažādu procentu likmju un nodrošinājumu izmantošana palīdz pārvarēt nelabvēlīgu izvēli un samazināt nenesošos kredītus. Noguldījumu apvienošana dažādo kredīta portfeli un tādējādi mazina risku. Tā kā bankas uzkrāj kredītus no dažādām tautsaimniecības daļām, tās koncentrē kredītrisku. Parāda atmaksāšanas termiņš tiek veikts gan ēnu, gan tradicionālajā sistēmā. Tradicionālas bankas finansējumu iegūst no noguldītājiem, citām bankām un pašu kapitāla ieguldītājiem, un pēc tam tie tiek ieguldīti ilgtermiņa aizdevumos.

Ēnu banku sistēmā, aktīviem kā ABS, ir termiņš, kurš ir apmēram 150 dienas, kamēr REPO un vērtspapīru aizdevumiem bieži vien katru dienu tas tiek pagarināts. Termiņu nesakritībai, bankas uzņemas procentu likmju risku. Tā ir cieši saistīta ar likviditātes pārveidi. [41., 1.] Bankām ir jābūt spējīgām nodrošināt pietiekamu naudu noguldītājiem, kuri vēlas izņemt naudu no konta. Ne visi noguldītāji vēlas izņemt savu naudu vienlaikus, jo tas varētu izraisīt bankām sabrukumu un noguldītāju aktīvi paliktu nelikvīdi. Tas ir ļoti spēcīgs pieņēmums, saskaņā ar kuru noguldītājiem ir uzticība banku sistēmai.

1.3. Galveno paralēlās banku sistēmas elementu raksturojums

Patī ēnu banku sistēma sastāv no ļoti sarežģītiem kredītu starpniecības procesiem. Paralēlās banku sistēmas kredīta starpniecības process galvenokārt tiek klasificēts kā:

- 1.) vērtstapirizēšana
- 2.) nodrošinājuma starpniecība

Ar šīm abām aktivitātēm ēnu banku sistēma izveido šķietamus drošus aktīvus, ko vēlas sabiedrība un institucionālie ieguldītāji. Paralēlā banku sistēma ar vērtstapirizēšanas darbībām izveido drošus aktīvus. Pēc tam tos izmanto korporācijas un institucionālie ieguldītāji, it īpaši bankas Eiropā, kuras ir izmanto šos aktīvus, lai piesaistītu REPO līdzekļus un palielinātu aizņemtos līdzekļus. Nodrošinājuma starpniecība aptver daudzus finanšu darījumus, tostarp nodrošināto finansējumu, vērtspapīru aizdošanu un riska ierobežošanu. Ēnu banku galvenā loma šajā procesā ir 'atkārtoti izmantot' nodrošinājumu, kad tas ir nepieciešams. Izmantojot šos divus pakalpojumus, paralēlā banku sistēma nodrošina aizdevuma ņēmējiem drošus aktīvus. Tabula 1.4. sniedz vispārēju kredīta starpniecības procesa skaidrojumu.

1.4. tabula

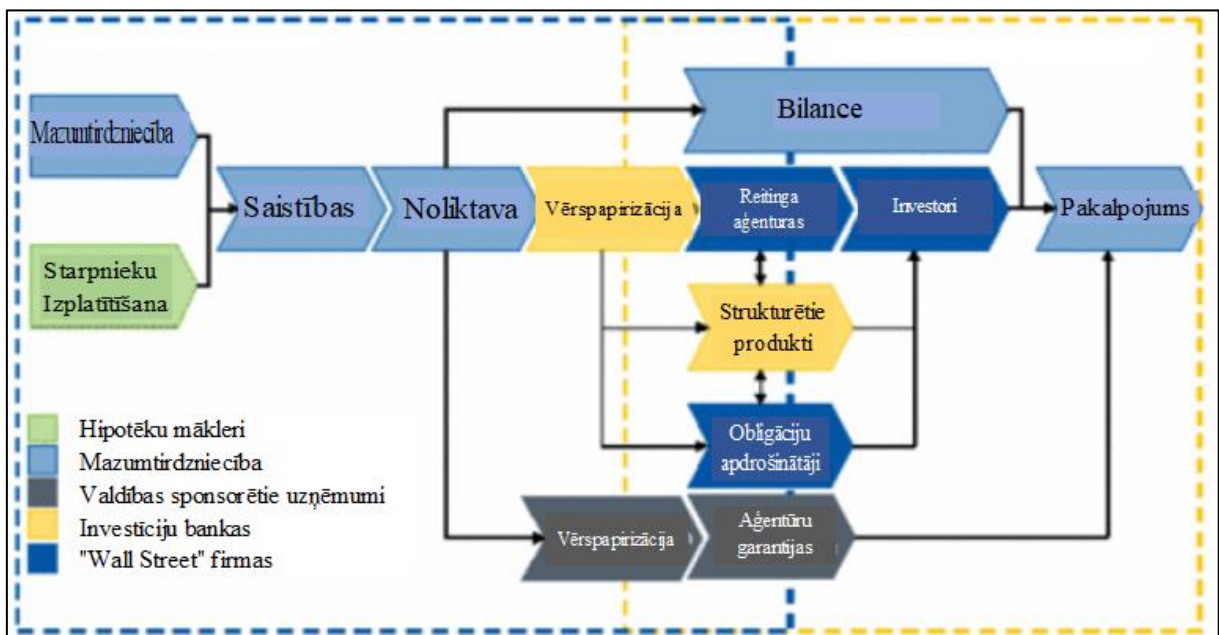
Paralēlās banku sistēmas kredīta starpniecības process [18., 9.]

Soļi	Funkcija	Ēnu banka	Ēnu banku finansējums
1	Kredīta izsniegšana	Finanšu kompānijas	Vidēja termiņa parādzīme
2	Vairāku aizdevumu apvienošana (Loan Warehousing)	Izplatīšana caur vienu vai vairākiem kanāliem	Uz aktīviem balstīto komerciālo vērtspapīru programma (ABCP)
3	Ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru izsniegšana	Īpašam nolūkam dibinātas sabiedrības (SPV) ar brokera palīdzību	Ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri (ABS)
4	Vairāku ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru apvienošana	Kopējo ieņēmumu mijmaiņas līgumi/ REPO kanāli	Uz aktīviem balstīto komerciālo vērtspapīru programma (ABCP) un Repo
5	Ar aktīviem nodrošināti vērtspapīru parādsaistību izsniegšana (ABS CDO)	Īpašam nolūkam dibinātas sabiedrības (SPV) ar brokera palīdzību	Ar aktīviem nodrošinātas vērtspapīru parādsaistības (ABS CDO)
6	ABS starpniecība	Kredīti, riska ieguldījumu fondi, strukturētās ieguldījumu sabiedrības	ABCP un REPO
7	Liela apjoma finansēšana	Naudas tirgus fondi, vērtspapīru aizdevēji	1\$ vienas daļas neto aktīvu vērtību (paralēlās banku sistēmas noguldījums)

Šajā procesā ir iesaistīti šādi ēnu banku uzņēmumi: NTF, brokeru tirgotāji, finanšu sabiedrības un īpašam nolūkam paredzētie līdzekļi, izmantojot tādus instrumentus kā aktīvi nodrošināti vērtspapīri, kredītreitingu saistības, komercdokumenti, REPO un ar aktīviem nodrošināti komercdokumenti kā arī citi instrumenti. (skat. 1.4. tab)

Vērtspapirizēšana ir procedūra, saskaņā ar kuru emitents izstrādā finanšu instrumentu, apvienojot dažādus finanšu aktīvus, un pēc tam tirgo ieguldītājiem. [44., 1.] Šis process var ietvert jebkura veida finanšu aktīvus un veicināt likviditāti tirgū. Vērtspapirizēšana ir saistīta ar „radīt, lai izplatītu” (originate to distribute) uzņēmējdarbības modeli, kur bankas pārdod savus kredītus citām pusēm un tamdēļ viņām nav nepieciešams turēt kapitālu pret to aizdevumiem. (skat. 1.5. att)

Šis process tika ieviests, lai izvairītos no riska kontracepcijas, kas tika izdarīts pārsūtīt kredītrisku no finanšu nozares visā ekonomikā. Tomēr tā rezultātā notika pretēja reakcija. Kaut arī vērtspapirizēšana tika izmantota, lai uzlabotu risku sadalījumu, to izmantoja arī kā instrumentu regulējuma arbitrāžai, kas izraisīja kredītrisku koncentrāciju un galu galā izraisīja krīzi. [16., 25.]

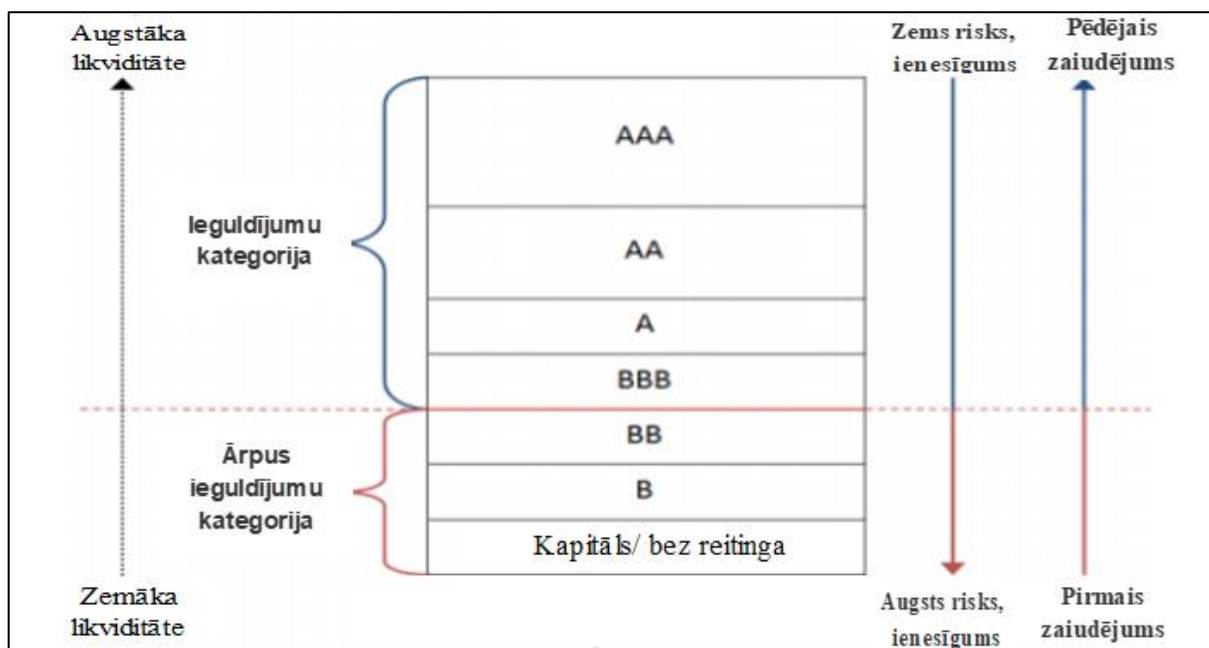

1.5. att. “Originate-to-distribute” uzņēmējdarbības modelis [51., 1.]

Kā redzams 1.5. attēlā vērtspapirizēšana sastāv no lielas starpniecības ķēdes, kuras sastāvā ir dažādas pakāpes. Šī pakāpju sistēma sākas ar aizdevuma izsniegšanu un beidzas ar kapitāla tirgus finansējumu. Pakāpju skaits mainās atkarībā no vērtspapirizēšanas procesa. Procesu parasti palielina zemas kvalitātes ilgtermiņa aizdevumi. Svarīgi šī procesa elementi ir ABS un ABCP, kurus arī izmanto nodrošinājuma starpniecībā.

Pirmkārt, finanšu uzņēmumi, bankas vai hipotēkas starpnieki izsniedz aizdevumus vai hipotēkas. Tie tiek finansēti atkarībā no to juridiskā statusa, izmantojot komerciālu vērtspapīru un vidēja termiņa parādzīmes.

Otrajā solī – tiek piegādāts kredītu, iegādājoties tos no dažādiem iniciatoriem, kurus finansē ABCP. Aizdevumus ar dažādiem kredītreitingiem un termiņiem iegādājas SPV, kas bieži vien ir banku meitasuzņēmumi. Finansējums tiek saņemts no ABS pircējiem, ko vēlāk izdod SPV.

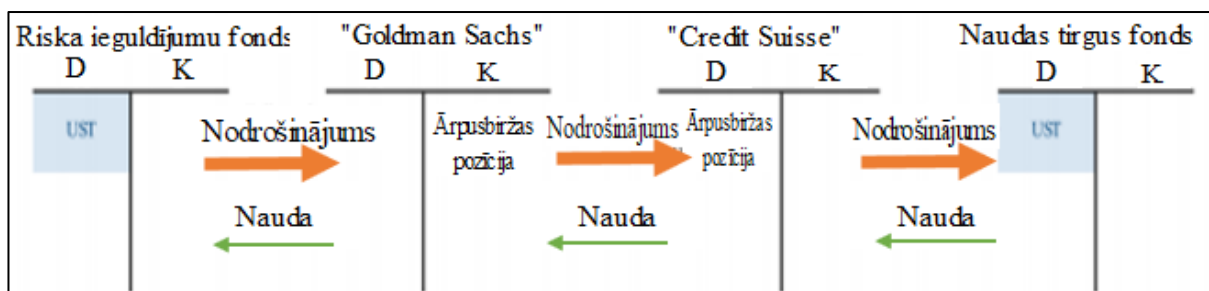
1.6. attēls. ABS struktūra [12., 67.]

1.6. attēlā sniegts pārskats par tikko aprakstīto ABS struktūru. Apdrošinātājs izvieto strukturētu ABS ar ieguldītājiem. Citos gadījumos ABS tiek izmantots kā nodrošinājums ABCP vai REPO izsniegšanai. ABS galvenie ieguldītāji ir NTF, institucionālie ieguldītāji un vērtspapīru aizdevēji. Gadījumā, ja ABS daļas netiek pārdotas kapitāla tirgum vai privātpersonām, daļas tiek pārdotas kopā ar citām neizmantotām daļām - kredīta neizpildes saistībās. [17., 1.]

Kas attiecas uz nodrošinājuma starpniecību, tad nodrošinājuma process ietver plašu ķīlas atkārtotu izmantošanu. Tādējādi nodrošinājums atbalsta vairākus darījumus. Tā kā šajā procesā ir iesaistītas vairākas darījumu bankas un bankas, kas tiek klasificētas kā sistēmiski nozīmīgas finanšu iestādes, process kļūst arī sistēmisks. Tas ir īpaši riskanti, ja bankas nodrošināšanai tiek izmantots klientu nodrošinājums. Aktīvu izņemšanas gadījumā bankai rodas nopietnas likviditātes problēmas termiņa nesakritību dēļ.

Nodrošinājuma starpniecības process sākas ar dīleru bankām, kas saņem nodrošinājumu no tādām pusēm kā riska ieguldījumu fondi, apdrošinātāji, pensiju fondi un valsts ieguldījumu

fondi. Pēdējie galvenokārt izmanto REPO un vērtspapīru aizdevumus kā instrumentu. Turpmāk nodrošinājumu atkal izmanto darījumu bankas, lai saņemtu finansējumu pašiem. Šis process var atkārtot vairākas reizes, un tādējādi nodrošinājums var atbalstīt daudzus darījumus, kā to var attēlot 1.7. attēlā. Pieejamā nodrošinājuma summa ir atkarīga no naudas tirgus politikas vai uztvertā riska tirgū. Parasti šāda veida tirgus no tāda tipa darījumiem ir paredzēts augt, jo kopš globalizētajiem finanšu tirgiem nodrošinājums veido lielāku informācijas asimetriju.

1.7.attēls. Vairāku banku atkārtota nodrošinājuma izmantošanas process [12., 68.]

Apkopojot iepriekš minētās paralēlās banku sistēmas elementus, var secināt to, ka paralēlā banku sistēma sastāv no finanšu darījumiem, ko izpilda vairākas finanšu iestādes. Kredīta starpniecības process sastāv no vairākiem posmiem, kas padara paralēlās banku sistēmas darbību sarežģītāku.

2. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS IZVEIDE UN TIESISKAIS REGULĒJUMS

Laiku pirms “lielās depresijas” bankas saprata to, ka to spēja gūt peļņu no aizdevumiem ir ierobežota. Tāpēc, lai aizņemtos un uzturētu aizdevumus, paralēlās sistēmas banku iestādes sāka specializēties kredīta izsniegšanā, pārdodot to citiem ieguldītājiem, izmantojot ieguldījumu bankas un vērtspapirizēšanas procesus. Šajā brīdī sākās problēmas un ar tiem saistītie riski, kas attiecās uz paralēlo banku sistēmu.

Darbošanās process ir ļoti vienkāršs. Finanšu iestāde aizdeva pēc iespējas vairāk naudas, piemēram, mājas iegādei vai citiem tēriņiem, kur pēc tam seko sadarbība ar investīciju baņķieriem, lai pārvērstu šos aktīvus. Šos vērtspapirus pēc tam pārdotu dažādiem ieguldītājiem, piemēram, pensiju fondiem, ieguldījumu fondiem, kopfondiem, riska ieguldījumu fondiem un citām finanšu iestādēm, kas bija paralēlās banku sistēmas finansētāji. Izrietošie instrumenti varētu būt ļoti dažādi, piemēram, ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri, nodrošināti aizdevuma līgumi un nodrošināti parāda vērtspapīri. [48., 1.]

Izmantojot šos instrumentus varēja viegli piekļūt kredītam, jo no pieaugošā aizdevuma summas finanšu iestādes guva lielu samaksu. Konkrētie finanšu instrumenti noveda pie kredītiestādēm, kuras pārdeva šos aizdevumus citiem ieguldītājiem, nemainīgi fiksētā ienākumu vērtspapīru formā. Tāpēc likās, ka katrs, kas šajā procesā ir iesaistīts, pastāv visai izdevīga situācija. Patērētājs ieguva lētu kredītu, ko viņš arī vēlējās iegūt, bet investors atrada risinājumu kā viegli un ātri nopelnīt, neuzņemoties lielu risku. Galvenā problēma, kas bija slēpās likviditātē un ar to saistītajos izdevumos.

Viena no daudzajām problēmām, kas novērota, bija saistīta ar Federālajām rezervēm, kas nebija gatava tādiem sarežģījumiem un pazeminātām procentu likmēm. Vairākas finanšu institūcijas bija atkarīgas no zemām procentu likmēm. Piemēram, īpašnieks, kam piederēja māja, nomaksāt savu hipotēku varēja pie zemām procentu likmēm, bet īpašnieks nevarēja samaksāt procentu maksājumus par hipotēku, kas pārsniedza sākotnējo “pievīlināto” likmi. Paralēlā banku sistēma izveidoja sistēmas uzplaukumu, jo daudzas no šīm ekonomiskajām anomālijām joprojām bija paslēptas neregulētajā tirgū.

Paralēlajā banku sistēma tiek lielā mērā vainota pie finanšu krīzes. Šis uzskats rada jautājumu par to, kādai paralēlai banku sistēmai būtu jāizskatās nākotnē. Tā kā šī finanšu tirgus joma tiek plaši uzskatīta par ne līdz galam reglamentētu no krīzes sākuma, cerība uz valsti un starptautiskajiem likumdevējiem bija ļoti svarīga. Tomēr regulatīvie pasākumi sākotnēji bija vērsti uz tradicionālo banku nozari. Paralēlās banku sistēmas regulēšana

starptautiskā līmenī bija nedaudz kavēta līdz tam brīdim, kad G20 valstu augstākā līmeņa sanāksmē 2010. gada novembrī Finanšu stabilitātes padomei bija pilnvarota izstrādāt tiesību aktu priekšlikumus. [7., 1.]

FSP ir organizācija, kas strādā starptautiskā līmenī ar mērķi noteikt starptautiskos standartus un koordinēt valstu finanšu iestādes. Tā idejas mērķis ir risināt problēmas un jutīgās jomas finanšu sistēmā un sniegt ieteikumus pasaules finansiālās veselības un stabilitātes labā. Finanšu stabilitātes padome sāka strādāt pie ēnu industrijas nozares izpētes, pamatojoties uz G20 uzaicinājuma. [54., 1.]

Veicot pētījumu un analīzi, FSP sniedz konsultatīvus dokumentus, ieteikumus, ko izmanto, lai risinātu jautājumus, kā arī sniedz priekšlikumus par ēnu industrijas iestāžu radīto risku novērtējumu. FSP koncentrējas uz nozarēm, kas izraisa vislielākās bažas, proti [34., 1.]:

- savstarpējo saistību starp 'tradicionālo' un ēnu industriju;
- iespējamās problēmas ar NTF;
- sistēmiskie risku;
- vērtspirizēšanas problēmas un risku samazināšana saistībā ar nodrošināta finansējuma līgumiem.

FSP sniedz ieteikumus, darbības un instrumentus, kurus varētu izmantot, lai novērstu ēnu industrijas darbības negatīvos riskus un sekas. Iestādēm, kas ir atbildīgas par jaunu noteikumu pārraudzību un ieviešanu, ir jābūt noteiktiem pienākumiem un pilnvarām. Piemēram, ja dažas no ne-banku finanšu iestāžu veiktajām darbībām ietilpst konkrētas iestādes darbības jomā, tai jābūt spējai aptvert visas iestādes, kas veic šīs funkcijas, jo īpaši, ja tās ietilpst stingrā regulējuma jomā, piemēram, likviditātes un kapitāla rezerves. Iestādēm būtu jāsavāc vajadzīgā informācija par riskiem, kurus ēnu industrijas vienības rada finanšu sistēmai.

Galvenais mērķis ir: novērtēt problēmas ar maksājuma termiņu pārcelšanu un likvidācijas pārveidi, kā arī sviras efektu kritiskajiem elementiem, lai rastu atbilstošus pasākumus. Turklāt būtu jāveicina un jāuzlabo paralēlo banku iestāžu sniegtā informācija attiecībā uz citiem tirgus dalībniekiem, lai rastos izpratne un zināšanas par potenciālajiem riskiem, kas rodas šādām darbībām un iestādēm. [35., 1.]

2.1. Eiropas Savienība

Eiropas Savienībā ir novērojamas problēmas saistībā ar paralēlo banku darbību. Problēmas izpaužas dotajā regulācijā un sadarbībā ar paralēlo banku nozari.

Lēnā rīcība, lai veiktu dažus pasākumus attiecībā uz paralēlo banku darbību ES, var izskaidrot ar ne-banku iestāžu lielo skaitu un to ietekmi. Proti, vairāk nekā 50% no finansējuma tiek pārvaldīts regulētā banku jomā, atstājot paralēlo banku darbību ar mazāk nekā 50% no tirgus daļas. [4., 38.] Salīdzinājumā ar ASV, tā paralēlo banku industrijā ir daudz nozīmīgāka gan lieluma, gan ietekmes ziņā. Tomēr paralēlo banku īpatsvars ES palielinās, tādējādi ES iestādēm pievēršot uzmanību šim jautājumam.

Tiesiskā regulējuma izstrāde rada īstu izaicinājumu, jo ēnu banku darbība ir daļa no globālajiem nevis nacionālajiem finanšu tirgiem. FSP sadarbībā ar Bāzeles Banku uzraudzības komiteju un Starptautisko vērtspapīru komisijas organizāciju izstrādāja ieteikumus, lai pastiprinātu paralēlās banku sistēmas uzraudzību un regulējumus, un ir publicējusi dažādus ieteikumus un darbības sakarā ar ēnu sistēmas mazināšanu. (*skat. 1. pielikums*)

Finanšu stabilitātes padome arī noteica ar to saistītos riskus, kas skar Eiropas Savienību un tie ir [4., 6.]:

- Likviditātes risks un riski, kas saistīti ar dažu ieguldījumu fondu veidiem (piemēram, tie, kas iegulda mazāk likvīdos tirgos, piedāvājot ikdienā atpirtās akcijas);
- Savstarpēja saistība un “infekcijas” risks dažādās nozarēs un ēnu banku sistēmā, iesaistot vietējo un pārrobežu saikni;
- Likviditātes risks, kas rodas, izmantojot atvasinātos finanšu instrumentus un vērtspapīru finansēšanas darījumus
- Neaizsargātības dažās, citu finanšu iestāžu nozarēs, kurās ievērojams datu trūkums novērš galīgo riska novērtējumu

G20 valstu augstākā līmeņa sanāksmē un FSP ziņojumā par ēnu banku darbību pamatā galvenokārt bija mērķis aktīvi sekmēt izpratni par problēmām un pasaules ekonomikas izaugsmi, novērojot tā tendences. ES vienmēr ir bijusi ieinteresēta īstenot reformas un ievērot citus G20 priekšlikumus un to pašu ceļvedi finanšu reformai, lai zinātu visu notiekošo šajā jomā. Tika veikti vairāki pasākumi, lai identificētu problēmas, kas rodas no paralēlo banku sistēmas. [19., 1.]

FSP publicēja pārskatus par saviem politikas ieteikumiem G-20 valstu augstākā līmeņa sanāksmei Sanktpēterburgā 2013. gada septembrī. [6., 1.] Pamatojoties uz to, G20 pieņēma rīcības plānu, kurā dalībnieki vienojās par ģēnu banku regulēšanas darba grafiku, kas joprojām vēl tiek turpināts. (*skat. 2.pielikums*)

Veiktie pasākumi neaprobežojas ar tikai iepriekš minētajiem. ES darbības paralēlo banku uzlabošanas procesā ir veikti vairāki uzlabojumi un viens no jaunākajiem un svarīgākajiem veikumiem attiecībā uz paralēlo banku darbībā ir 2016. gadā izveidotais "ES paralēlo banku pārraugis". Šajā paralēlo banku pārraugā tiek identificēti sistēmisko risku avoti un to pastiprinošie mehānismi. Ziņojumā tiek sniegta analīze risku novērošanai, tādā veidā informējot notiekošo ES līmenī, kā arī lai identificētu un novērstu nepilnības statistikas datos.

Pēc "ES paralēlo banku pārrauga" datiem spriežot, paralēlo banku darbība, kurā ietilpst ieguldījumu fondi, tostarp naudas tirgus fondi, un citas finanšu iestādes, līdz 2016. gada ceturktā ceturkšņa beigām sasniedza 40 triljonus eiro. [4., 38.] Šis pasākums ietver visas finanšu sektora vienības, izņemot bankas, apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus. Šajā ziņojumā sniegtajā analīzē galvenā uzmanība tiek pievērsta tādu uzņēmumu veidiem, kas nodarbojas ar darbībām, kas var radīt sistēmisku risku kā arī mazāk nozīmīgas iestādes ģēnu industrijai (piemēram, akciju fondi).

Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas ikgadējos paralēlo banku monitoringa pārskatos ir iespējams novērot to, ka ir izveidoti divi galvenie uzskaites virzieni, ar kuru palīdzību tiek izmērīta paralēlā banku sistēma un tās ir [4., 9.]

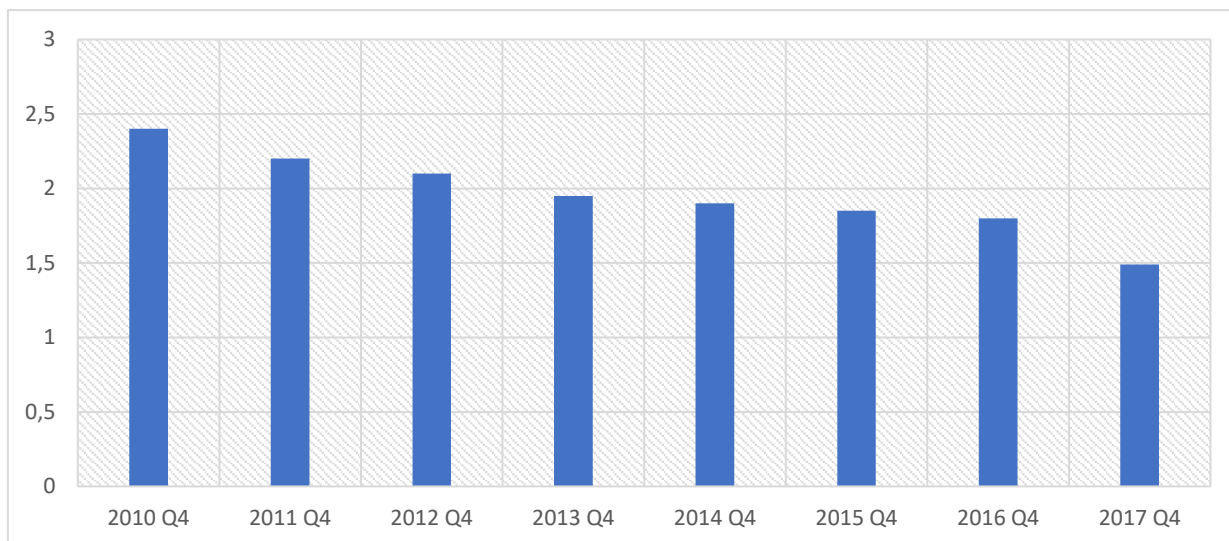
- "*Entity-based*"- šajā pieejā tiek izmantotas bilances kopsavilkumu dati, pieejamā informācija par finanšu instrumentu korporācijām, vērtspapīru un atvasināto instrumentu tirgotājiem, finanšu kreditēšanas uzņēmumiem, SPE, ieguldījumu fondi un citi finanšu starpnieki. Galvenie datu tiek iegūti no NTF, NTF ne-finanšu fondiem, ko nodrošina Eiropas Centrālo banku sistēmas.
- "*Activity-based*" - izmanto augstāku frekvenci, kas ir uz darījumiem balstīta informācija, lai uztvertu riskus, kas saistīti ar dažādiem finanšu iestādēm finanšu tirgos.

Analizējot "Entity-based" pieeju tika apkopoti dati par finanšu instrumentsabiedrībām. Finanšu instrumentsabiedrību galvenie kritēriji ir sekojoši:

- tā veic vērtspapirizēšanas darījumus, un tās struktūra ir paredzēta, lai izolētu uzņēmuma maksājumu saistības no iniciatora vai apdrošināšanas vai pārapirošināšanas uzņēmuma saistībām (attiecībā uz apdrošināto vērtspapīrošanu);

- tā emitē parāda vērtspapīrus, citus parāda instrumentus, vērtpapirizācijas fondu daļas

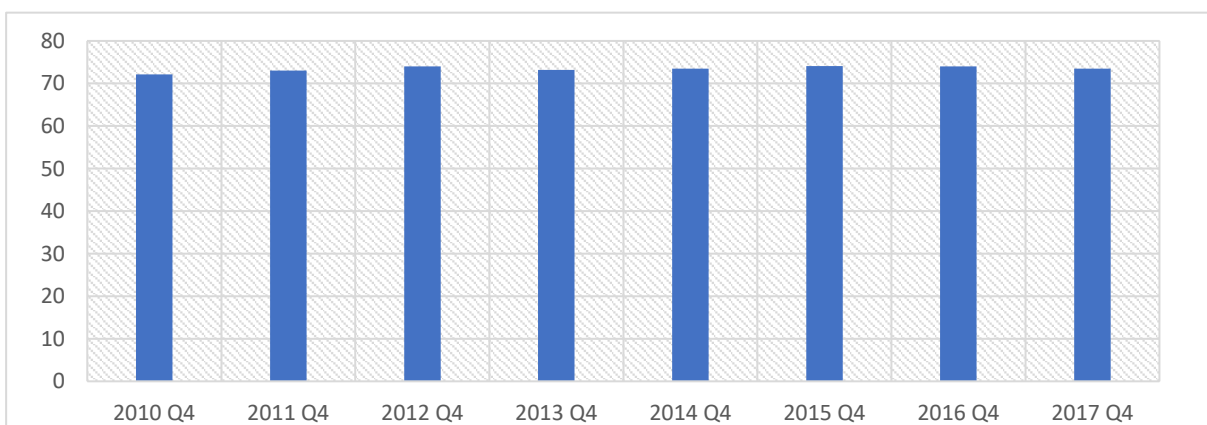
Pēc iegūtajiem datiem citu finanšu starpnieku ES, kopējie aktīvi 2017. gada ceturkā ceturkšņa beigās bija 1,48 triljoni eiro, toties 2010. gada ceturkā ceturkšņa beigās to skaits bija lielāks – 2,41 triljoni eiro. (*skat. 2.1.attēls*)

2.1. att. EU citu finanšu starpnieku kopējie aktīvi no 2010.-2017. gadam ceturtais ceturkšņos, triljonos eiro.¹

Citu finanšu starpnieku kopējos aktīvos ietilpst vērtpapirizētie aizdevumi, parāda vērtspapīri, darījumi ar akcijām un citiem kapitāla aktīviem. Attēlā 2.1. ir iespējams redzēt, ka šie aktīvi, laika periodā no 2010. gada ceturtajam ceturksnim līdz 2016. gada ceturtajam ceturksnim ir samazinājušies par 28%.

Termiņš līdz dzēšanai nav tik ļoti nozīmīgs citiem finanšu starpniekiem, lai gan tām pastāv arī ir risks. Kopējā līmenī eiro zonas citu finanšu starpnieku termiņu pārveidošanas pasākums neliecina par plašu nozaru risku un pēdējos gados ir palicis relatīvi stabils. 2017.gada ceturtajā ceturksnī tas ir sasniedzis 74%. (*skatīt. 2.2. att.*)

2.2. att. Citu finanšu starpnieku parāda atmaksāšanās termiņš no 2010.-2017. gadam, 4 ceturkšņa dati, %.²

¹ Autores veidots, balstoties uz ECB datiem, [30., 1.]

Iegūtie dati par citiem finanšu starpniekiem tiek parādīti eiro zonas līmenī nevis Eiropas Savienības, tamdēļ iegūtie dati gūst nepilnīgu priekšstatu, bet tikai daļu par Eiropas Savienību kā kopumu.

Turpinot pētīt “entity-based” sktruktūru, iepriekš minētais apkopojums ietver nelielu daļu no OFI struktūras.

Statistikas pārklājums ir priekšnoteikums riska uzraudzībai un novērtēšanai paralēlās banku sistēmā. Daži no visizplatītākajiem datu trūkumiem ēnu banku novērtēšanā ir iekļauti OFI sektora atlikušajā daļā, kas nozīmē to, ka daži dati par citām finanšu iestādēm var būt tīri statistikas rakstura un radīt bažas par to, ka var veidoties neaizsargātība finanšu sistēmas daļās, par kurām detalizēts statistikas sadalījums nav viegli pieejams, bet kas palielinās. Informācijas trūkums par OFI sektora tā teikt “pārpalikumiem” kavē galīgu riska novērtējumu.

OFI (pārpalikums) ir starpība starp finanšu sektora kopējiem aktīviem un aktīviem, kur statistikas finanšu konti (piem., banku sektora aktīvi un apdrošināšanas sabiedrību aktīvi, pensiju fondi, finanšu instrumentsabiedrības, ieguldījumu fondi un NTF) ir visas apakšnozares, (*skatīt 2.1. tabula*).

2.1. tabula

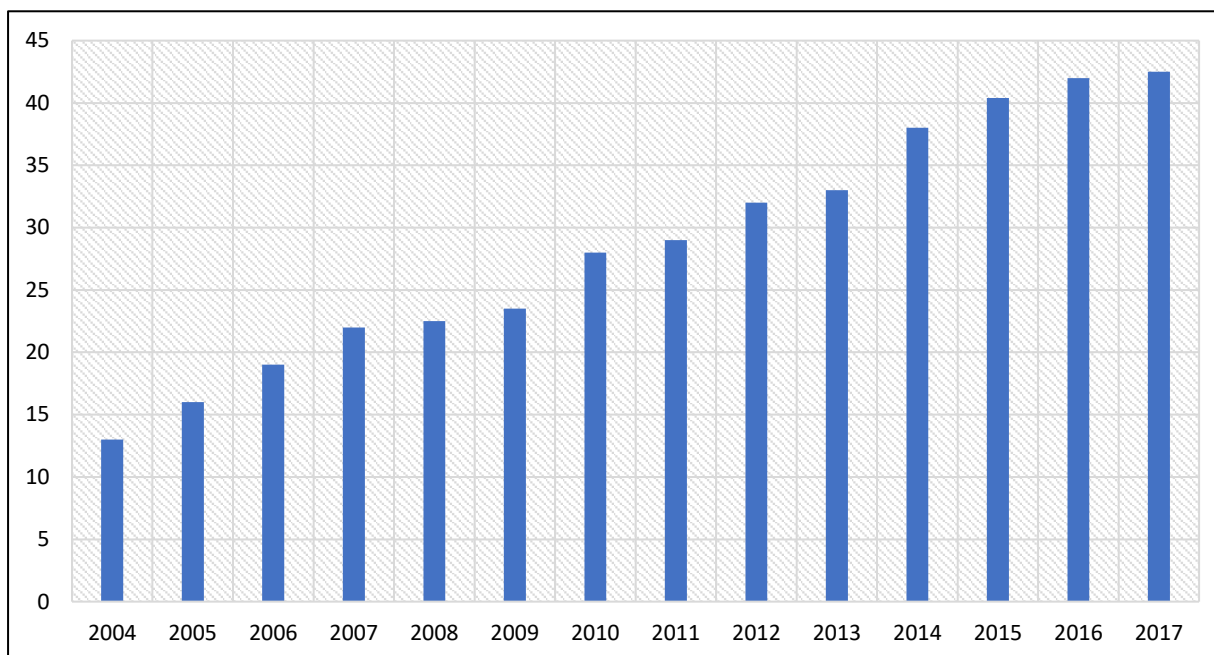
OFI jeb citu finanšu iestāžu klasifikācija³

FVC	Finanšu instrumentsabiedrību instrumenti, kuri ir saistīti ar vērspapirizēšanu un to saistītajiem procesiem
SDD	Vērtspapīru un atvasināto instrumentu dīleri
SFC	Specializētas finanšu koorporācijas, piemēram, riska kapitāls, eksporta un importa finansēšana
OFI (pārpalikums)	Starpība, kas aprēķina starp iepriekš minētajiem sektoru aktīviem un zināmajiem subsektoriem

² Autores veidots, balstoties uz ECB datiem, [30., 1.]

³ Autores veidots, balstoties uz ES paralēlās banku sistēmas monitoringa 2017

Pārpalikums no citam finanšu sabiedrībām bieži ir liels, jo finanšu aktīvus nav iespējams apvienot kopējā finanšu apakšsektoru komplektā. Laika periodā no 2004. gada līdz 2017.gadam to apmēri ir palielinājušies, kas liecina par lielu riska pieaugumu saistībā ar citām finanšu institūciju “pārpalikumiem”. (skat. 2.3. attēls)

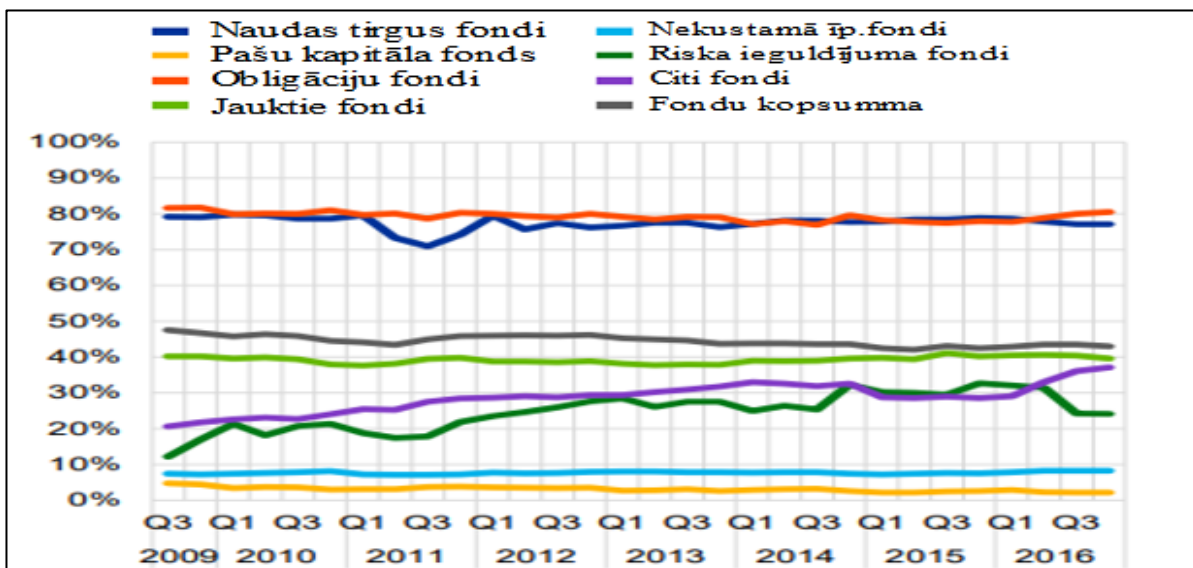
2.3. att. ES OFI (pārpalikuma) apmēri laika posmā no 2004.-2017. gadam, triljonus eiro⁴

Papildus par pārpalikušo OFI sastāvu, paralēlās banku sistēmas riska novērtējums būtu ieguvums no datu pieejamības gan konsolidētā, gan nekonsolidētā veidā. Dažiem uzņēmumu veidiem konsolidācija nav viegli pieejama, savukārt citiem tā netiek sistemātiski apkopota. Ja šādi dati būtu pieejami, vienības, kas konsolidētas banku grupās, varētu, piemēram, izslēgt no ēnu banku pasākumiem un atbilstošajiem riska rādītājiem. Lielākā daļa centrālo banku un varas iestāžu strādā, lai uzlabotu statistikas sistēmu valsts līmenī.

“Entity-based” metode neietver tikai OFI un tā “pārpalikumus”, bet arī dažāda tipa investīciju fondus. Ieguldījumu fondu sektors ietver vairākus dažādus ieguldījumu fondu veidus, un ieguldījumi tiek veikti dažādās aktīvu klasēs, pamatojoties uz individuālām ieguldījumu stratēģijām. [4., 14.]

Iesaistīšanās kredīta starpniecības procesā atšķiras starp veidu ieguldījumu fondiem. Visaktīvāk ar kredīta starpniecības procesu nodarbojas Naudas tirgus fondi un obligāciju fondi. (skatīt 2.4. attēls)

⁴ Autores veidots, balstoties uz ECB datiem

2.4. att. ES ienesīguma likmes; kredīta starpniecības process laika posmā no 2009.-2016.gadam, % ceturkšņu dati. [4., 42.]

Naudas tirgu fondu lielais pieprasījums ir tāpēc, ka tie ir gandrīz tik pat droši kā banku noguldījumi, nodrošinot lielu peļņu, tāpēc pieprasījums pēc tā nav relatīvi mainījies.

Kas attiecas uz “activity-based”, tad šī pieeja ir vērsta uz, lai papildinātu iepriekšējo “entity-based” pieeju, pārliecinātos, ka visi paralēlās banku sistēmas segmenti ir uzskaitīti. Atbilstošā pieeja nespēj pilnībā atspoguļot paralēlās banku sistēmas konkrētos riskus. Tādejādi papildinot “entity-based” pieeju ar “activity-based”, var vēl vairāk noskaidrot dažādu instrumentu izmantošanu un tirgus tipus, kur finanšu iestādes ietilpst. ES mēroga datu kopas sniedz informāciju par notikumiem uz atvasinātajiem instrumentiem un vērtspapīru finansēšanas darījumu tirgū, gan no mikro un makro skatījumā. [4., 31.]

No paralēlas banku sistēmas viedokļa galvenie riski un neaizsargātība rodas, izmantojot atvasinātos finanšu instrumentus un vērtspapīru finansēšanas darījumus, lai palielinātu kredītsviras efektu starp ne-banku finanšu iestādēm. Papildus to izmantošanai, lai iegūtu riska darījumus, atvasināto finanšu instrumentu izmantošana var radīt papildu risku finanšu stabilitātei, palielinoties savstarpējai saistībai finanšu sistēmā un darījuma partnera riska kanālos.

Turklāt, atvasināto finanšu instrumentu un vērtspapīru finansēšanas tirgu peļņas prakse, samazinot darījuma partnera risku, var pakļaut tirgus dalībniekus likviditātes riska finansēšanai. Nodrošinājuma izmantošana un atkārtota izmantošana, kā arī nodrošinājuma pārveidošana, rada starpniecības ķēdes, kas savukārt var kļūt par līdzekļiem, lai izplatītu finansējuma likviditātes šokus starp tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti šajās ķēdēs. Naudas un

bezskaidras naudas nodrošinājuma atkārtota izmantošana var būt saistīta arī ar likviditātes un termiņu pārveidi, un tā var veicināt savstarpējo saistību palielināšanos finanšu sistēmā.

Atvasinātie instrumenti

To tirdzniecībā ir iesaistītas dažādas ne-banku finanšu iestādes. Attiecībā uz ēnu banku radītajiem riskiem, šajā tirgū atvasināto instrumentu izmantošana kredītsviras palielināšanai palielina uzņēmumu risku un var radīt draudus finanšu stabilitātei, izmantojot vairākus finanšu kanālus. Piemēram, kā riska nodošanas instrumenti, atvasinātie instrumenti būtiski palielina savstarpējo saistību starp paralēlās sistēmas banku struktūrām un banku sektoru.

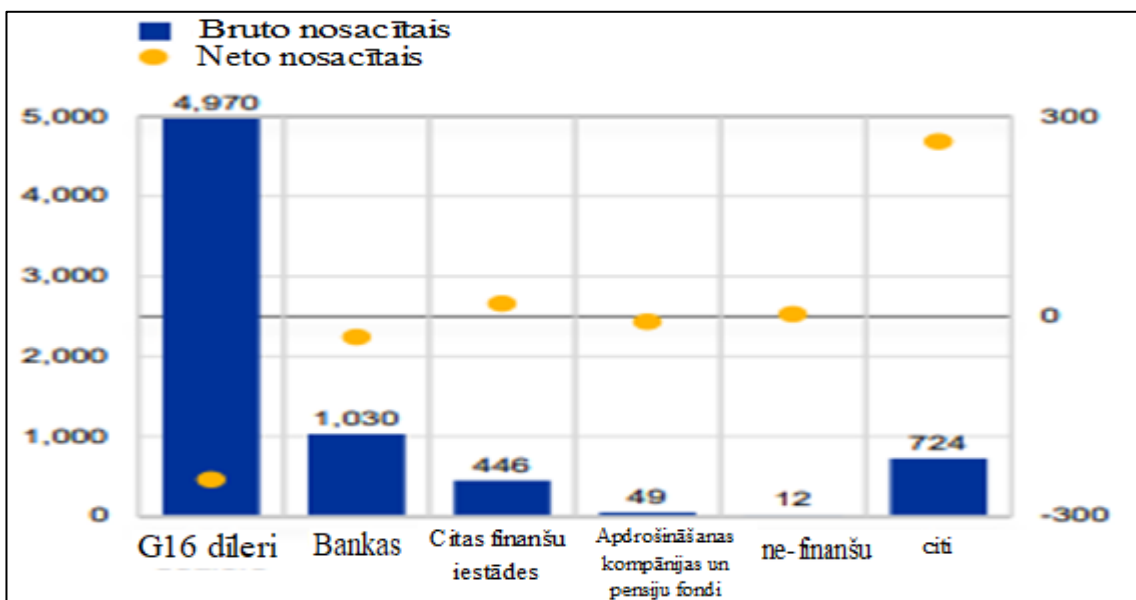
No savstarpējām saistībām, kas rodas no darījuma partnera riska, kredītriska un tā uzvedības, var iegūt papildus riskus, tāpēc ņemot to vērā, Eiropas tirgus infrastruktūras regulas mērķis ir:

- Mazināt sistēmiskos, darījuma partneru un operacionālos riskus un palielināt atklātās ārpus biržas atvasināto instrumentu tirgu pārredzamību, pieprasot, lai visas ES iestādes, kas iesaistītas gan ārpus biržas, gan biržā tirgotos atvasinātajos instrumenta darījumus, sākot ar 2014. gada februāri, ziņot par saviem darījumu datiem darījumu reģistriem, kurus pilnvarojusi Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde. [4., 31.]

Kopumā analizējot ES mēroga datus, kas apkopoti saskaņā ar Eiropas tirgus infrastruktūras regulas prasībām, atklājas, ka trīs lielākie atvasināto finanšu instrumentu tirgi ir: procentu likmes, valūtas maiņas un kredītu atvasināto instrumentu tirgi. Bruto nosacītās summas šiem tirgiem ir aptuveni EUR 247 triljoni, EUR 40 triljoni un EUR 8 triljoni. [4., 32.]

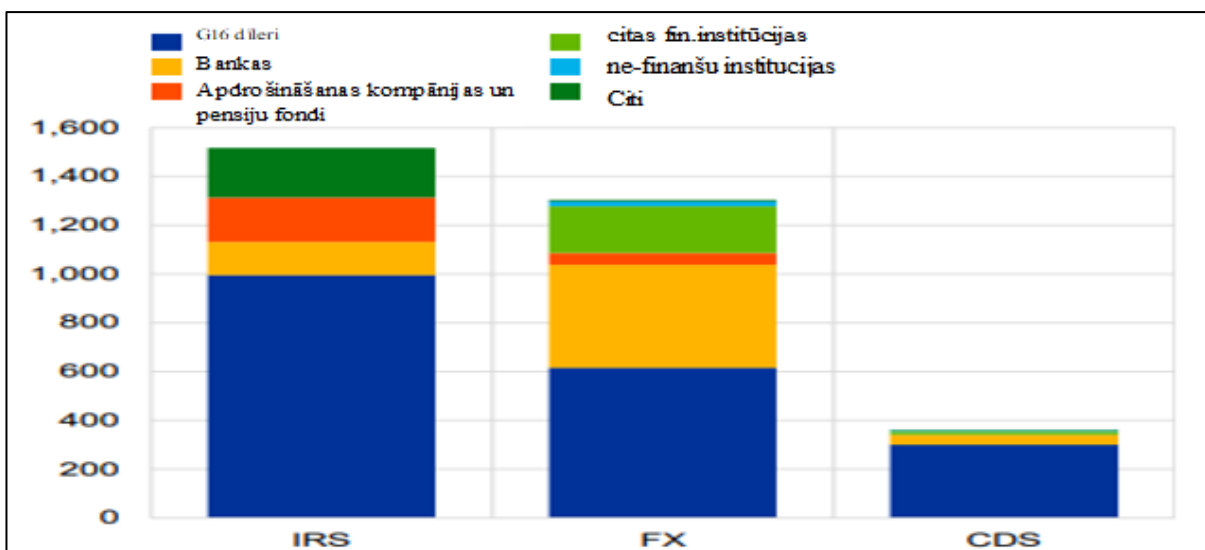
Kopumā procentu likmju mijmaiņas darījumus plaši izmanto kā riska ierobežošanas instrumentus starp bankām un citiem starpniekiem, bet var atstāt atsevišķas struktūras jutīgas procentu likmju izmaiņām. Kredītu atvasināto instrumentu tirgi, jo īpaši kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņas darījumu tirgus, darījumu partneris un pamatkredītrisks vienlaikus tiek pārskaitīts. Atvasināto finanšu instrumentu tirgu 'citu finanšu' savstarpējā saistība un ekspozīcija prasa rūpīgu uzraudzību.

Sakarā ar tīklu īpatnībām, lielākā daļa darījumu ar 16 lielāko dīleru sabiedrību, dēvēto G16. Attēlā 2.1.6. ir iespējams redzēt G16 kopskaitu. (skatīt. 2.5.attēls)

2.5. attēls. ES CDS tirgus apkopojums pa sektoriem, miljonos eiro [4., 47.]

2016. gada beigās absolūtais vienoto kredītsaistību neizpildes mijmaiņas līgumu tirgus (CDS) tirgus sasniedza 3,62 triljonus eiro. Salīdzinājumā ar 2015. gadu, kopējais tirgus apjoms salīdzinājumā ar kopumā ir saglabājies nemainīgs. (skatīt 2.5. un 2.6. attēls). Attēlā 2.5. un 2.6. ir iespējams redzēt ES CDS tirgu kā arī to saturošos finanšu elementus. Šo darījumu neto nosacītā summa bija aptuveni 19 miljardi eiro, kas liecina, ka citi finanšu rādītāji ir nozīmīgi aizsardzības pircēji CDS tirgū.

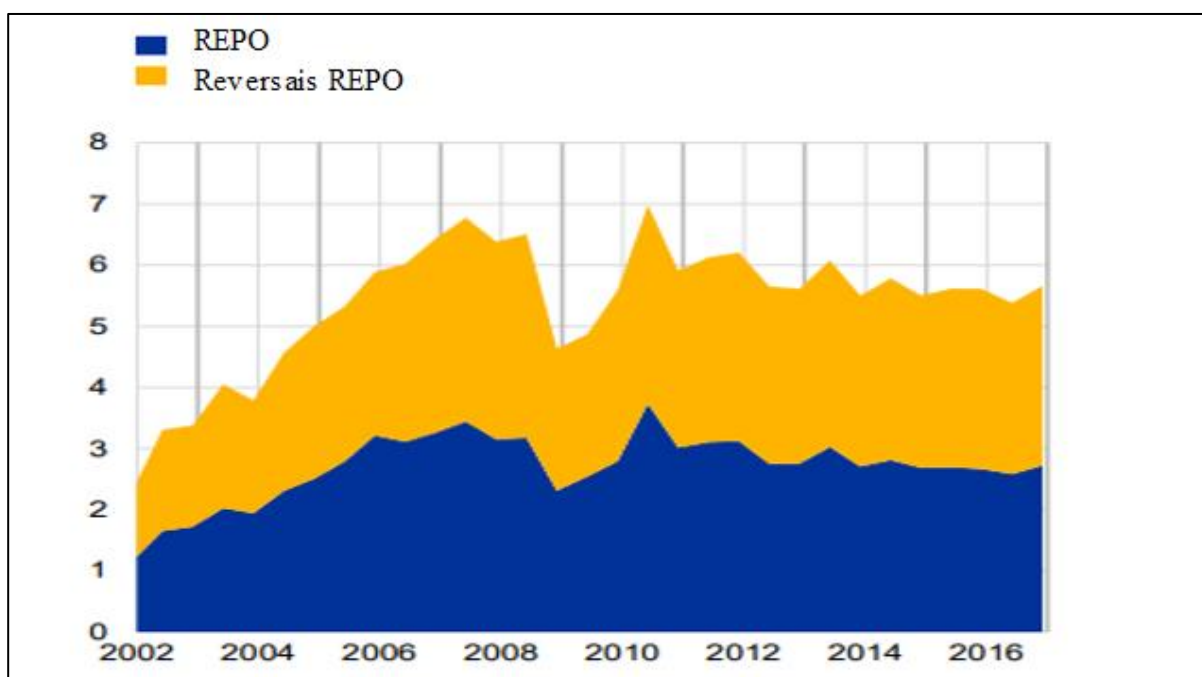
2.6. attēls. ES atvasināto instrumentu tirgus nacionālais kopprodukts un darījuma partneri, miljonos eiro [4., 46.]

Vērtspapīru finansēšanas darījumi

Vērtspapīru finansēšanas darījumi, kuros ietilpst REPO darījumi, vērtspapīru aizdevumi un peļņas aizdevumi, var veicināt risku veidošanos paralēlā banku sistēmā.

Šie darījumi veicina kredītu pieaugumu, termiņu un likviditātes pārveidošanu ārpus banku sistēmas un var izraisīt nelabvēlīgas sekas ne tikai attiecībā uz kredītreitingu, bet arī attiecībā uz dažu vērtspapīru pieprasījumu un piegādi, piemēram, kad tie tiek meklēti kā nodrošinājums. Naudas nodrošinājuma reinvestēšana var ietvert likviditātes un termiņu pārveidi, ja tā tiek ieguldīta vērtspapīros ar ilgāku termiņu. Bez tam, bezskaidras naudas ķīlu bieži izmanto atkārtoti, radot neskaidrus ķēdes pārus.

REPO tirgus ir daļa no nodrošinājuma pārveidošanas ķēdēm, kur vērtspapīrus pārdod par naudu vēlākai atpirkšanai. 2016. gada beigās ES REPO tirgus apjoms bija aptuveni 5,7 triljoni, kas kopumā bija stabils salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu un bija ievērojami zemāks par tā maksimālo vērtību 2010. gadā. (skatīt. 2.7.attēls)

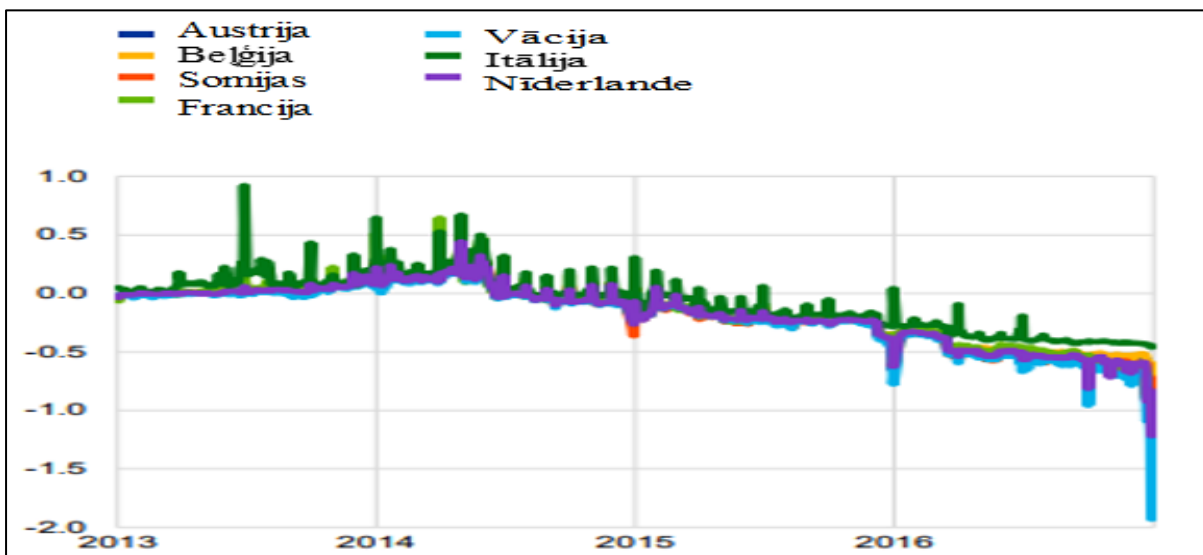

2.7. attēls. REPO tirgus apmēri triljonus eiro, laika periodā no 2002.-2016. gadam.

[4., 47.]

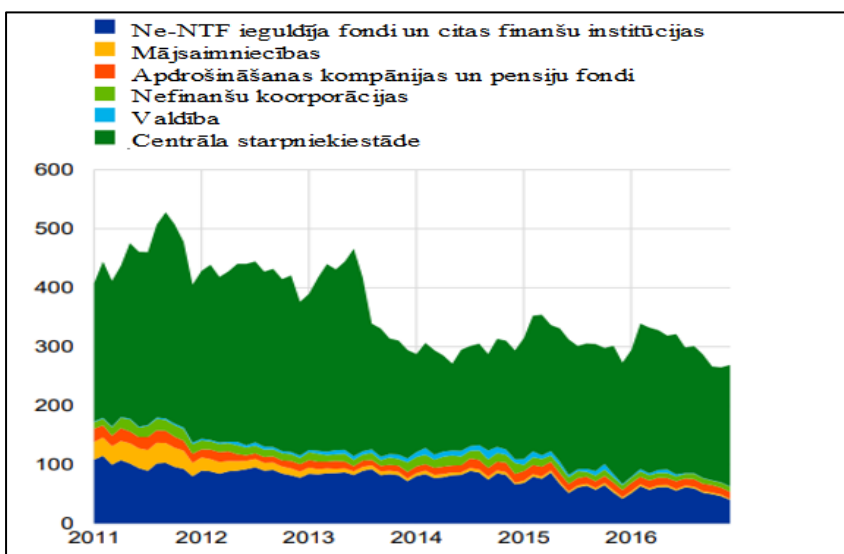
Sākoties 2007. gadam, daudzi īstermiņa līdzekļi, tajā skaitā arī REPO, ko ēnu bankas saņēma pirms krīzes bija ar atpirkšanas līgumiem. Daudzi no šiem REPO darījumiem tika nodrošināti ar vērtspapirizāciju kā nodrošinājumu. Saskaņā ar šo uzskatu, ēnu banku sistēma sabruka, kad naudas tirgus fondi un citi naudas aizdevēji šaubījās par nodrošinājuma kvalitāti, kas nodrošināja REPO darījumus un atcēla savu finansējumu.

REPO galvenokārt ir īstermiņa instrumenti, un gan aizdevēji, gan aizņēmēji var viegli izlemt vai izstāties no tirgus īsā laikā. 2016. gada jūnijā 51% REPO līgumu termiņš bija īsāks par nedēļu, un 30% termiņu bija no vienas nedēļas līdz trim mēnešiem. Vairākas valstis 2016. gadā piedzīvoja valdošo REPO procentu likmju kritumu, ko atspoguļoja salīdzināms vērtspapīru aizdevumu maksas pieaugums. Parasto gada beigu nestabilitāti varēja pastiprināt ar jaunām cerībām attiecībā uz monetāro politiku un bažām par augstas kvalitātes nodrošinājuma trūkumu ES tirgos. (skatīt 2.1.9.attēls)

2.8. att. REPO procentu likmes dažādās valstīs, no 2013.-2017. gadam, % [4., 47.]

REPO saistības pret monetārām finanšu iestādēm veicina savstarpējo saistību finanšu sistēmā. Saskaņā ar monetārās finanšu iestāžu bilances datiem, REPO saistības ar ne-monetārām finanšu iestādēm 2016. gada beigās, sasniedza aptuveni 270 miljardus eiro (skatīt 2.9.attēls).

2.9. attēls REPO atbildība pret ne-monetārām finanšu iestādēm, miljonos eiro, no 2010.-2016. gadam. [4., 47.]

Vidējā termiņā nenomaksātās summas samazinājās no apmēram 400 miljardiem eiro 2012. gadā. Tomēr pēdējo piecu gadu laikā apjomu īpatsvars attiecībā pret centrālajiem darījumu starpniekiem ir palielinājies no divām trešdaļām līdz gandrīz trim ceturtdaļām. Lai gan absolūtā izteiksmē samazinoties, ne-NTF ieguldījumu fondi un citas finanšu iestādes veido ievērojamu daļu kā monetārās finanšu iestāžu REPO pasīvu darījumu partneri.

2.2. Ķīna

Ķīnas varas iestādes ir izmēģinājušas dažādas pieejas paralēlās banku darbības jomas noteikšanai. Skaidrojumi par paralēlo banku sistēmu FSP un Ķīnas Tautas Bankai gandrīz vai neatšķiras. Ķīnas Tautas Banka šo sistēmu definē kā kredīta starpniecību, kurā ir iesaistītas struktūras un darbības ārpus parastās banku sistēmas, kas nodrošina likviditāti un kredītu pārveidi. [5., 7.]

Ilustratīvajā kartē (*skat. 3. pielikums*) tiek parādīti pieci raksturlielumi, kas raksturo kredīta starpniecību Ķīnā un tie ir:

1. Paralēlajā banku sistēmā bankas ir vadošās.

Ekonomisko kredītu starpniecības centrā galvenie spēlētāji ir komercbankas. Tie ir galvenā saikne starp piegādātājiem un līdzekļu aizņēmējiem gan oficiālajā, gan ēnu banku sistēmā. Bankas izsniedz galvenos ēnu banku instrumentus, piemēram, īpašuma pārvaldīšanas produktus (WMP), tās novirza investoru līdzekļus un nodrošina likviditāti citām ēnu banku struktūrām.

Komercbankas, jo īpaši mazākās akciju un pilsētas komercbankas, ir tieši iesaistītas ēnu sistēmas kredītu starpniecībā. Šajā procesā tie veido stingru saikni starp oficiālajām un ēnu banku darbībām un struktūrām. Piemēram, ievērojama daļa ieņēmumu no bankā izrakstītajiem WMP tiek novirzīti uzticības produktiem.

2. Paralēlā banku darbība ir cieši saistīta savstarpējās finanšu saiknēs.

Paralēlā banku sistēmas starpniecība ne tikai nozīmē to, ka tai pastāv ciešas saiknes starp komercbankas un ēnu banku struktūras, bet tam ir arī stipras saiknes starp obligāciju tirgu. Liela daļa ieņēmumu no WMP ir ieguldīta obligāciju tirgū.

3. Joprojām sarežģīta paralēlā banku sistēma

Paralēlās sistēmas darbība Ķīnā ir mazāk sarežģīta nekā tā ir, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs, jo tajā ir mazāk vienību veidu un mazāk kredīta starpniecības posmu. Pārsvarā, kredīta starpniecība Ķīnā, ir vienpakāpju vai divpakāpju process. Tieši pretējs tas ir

paralēlās sistēmas kredīta starpniecības process Amerikas Savienotajās Valstīs, kur tas ietver septiņas pakāpes kā arī liels skaits finanšu vienību. Tomēr, ciešās saiknes starp ģēnu uzkrājumu instrumentiem un obligācijām ir signāls tam, ka paralēlās banku sistēmas darbība Ķīnā kļūst sarežģītāka.

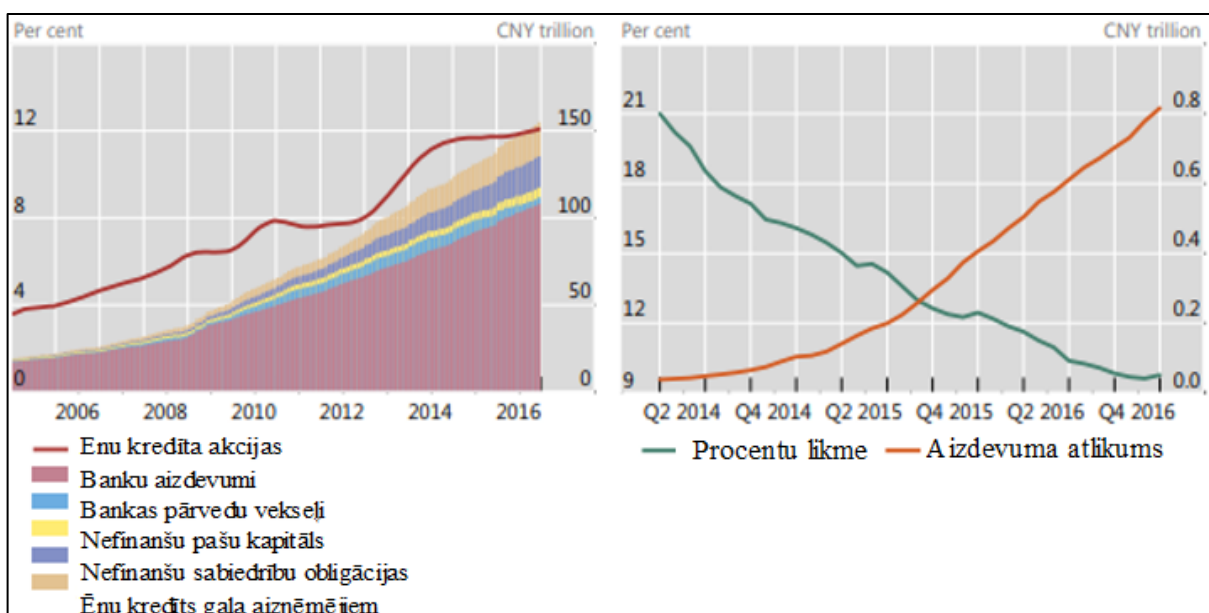
4. Garantijas ir visaptverošas

Kredīta starpniecības process darbojas bez piekļuves centrālās bankas likviditātei un tā negūst labumu no noguldījumu apdrošināšanas aizsardzības, paralēlās sistēmas instrumenti Ķīnā tiek nodrošināti ar netiešām un tiešām garantijām.

5. Paralēlā banku sistēma piedāvā alternatīvus uzkrājumu instrumentus un kredītus nepietiekami kvalificētām nozarēm.

Paralēlajai banku sistēmai ir svarīga nozīme alternatīvu ietaupījumu instrumentu nodrošināšanā. Alternatīvie taupīšanas instrumenti ir, piemēram, WMP, uzticamie produkti un uzticētie aizdevumi. Pateicoties straujai tehnoloģiskai attīstībai, mūsdienās ir pieejama paralēlās sistēmas kredītu forma, kas ir savstarpējie (P2P) aizdevumi, izmantojot tiešsaistes platformas, kas tieši saistītas ar noguldītājiem un aizņēmējiem.

Uzticības aizdevumi un uzticētie kredīti veido lielāko daļu ģēnu kredītu galīgajiem aizņēmējiem. Abas ir kopējā sociālā finansējuma sastāvdaļas - tas ir kopējais finansējums reālajai ekonomikai, ko publicējusi Tautas Ķīnas Banka. Turklāt, jauni kredīta starpniecības veidi internetā, piemēram, P2P aizdevumi, ir strauji augoši. (skat. 2.10. attēls)

2.10. att. Kopējā sociālā finansējuma un P2P aizdevumi no 2006. -2016. gadam, procentuāli un triljonos Ķīnas juaņu. [15., 21.]

Pēdējos gados ir izveidojušies jauni tiešsaistes kredītu starpniecības veidi. P2P aizdevumi strauji pieaudzis, jo aizņemšanās izmaksas ir samazinājušās (*skat. 2.10.attēls*) Tomēr kopējais P2P kredīta lielums salīdzinājumā ar bankas kredītu joprojām ir diezgan mazs. Dažas P2P platformas ir specializējušās patēriņa kredītam; citi, piemēram, Al Finances un Tencent, ir izveidojuši P2P platformas, kas paredzētas aizdevumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tomēr uz tām attiecas saistoši aizņēmuma limiti privātpersonām (maksimums 200 000 CNY) un iestādes (maksimums 5 miljoni CNY). Nesen tika stiprināti noteikumi, kuros izklāstītas tiešsaistes aizdevēju pamatprasības un pamatnoteikumi. [39., 1.]

Ķīnas paralēlās sistēmas struktūra ir unikāla un atšķiras gan ar to finanšu instrumentiem, uzņēmumiem un savstarpējām saistībām starp komercbankām un galvenajiem nebanku finanšu starpniekiem. (*skat. 3. pielikums*) Tabula 2.11. sniedz ieskatu starp galvenajām atšķirībām Ķīnas un Rietumbalkānu valstu paralēlajā banku sistēmā.

2.11.tabula

Atšķirības starp Ķīnas un Rietumvalstu valstu paralēlo banku sistēmu [11., 306.]

Ķīnas paralēlā banku sistēma	Rietumvalstu paralēlā banku sistēma
Iekšzemes finanšu sistēma	Iekšzemes un ārvalstu finanšu sistēma
Galvenokārt pārvalda komercbankas	Galvenokārt pārvalda ne-banku finanšu institūcijas
Ne līdz galam attīstīts sekundārais tirgus	Labi attīstīts sekundārais tirgus
Zema vērtspapirizēšanas likme	Augsta vērtspapirizēšanas likme
Zems finanšu kredītsplecs (Leverage)	Augsts finanšu kredītsplecs
Pirkšanu veic individuāli ieguldītāji	Pirkšanu veic institucionāli ieguldītāji

Pastāv vairākas būtiskas atšķirības starp paralēlo banku sistēmu ASV un Ķīnā. Pirmkārt, Ķīnā bankas ir dominējošie spēlētāji ēnu banku sistēmā. Tās izsniedz galvenos instrumentus, piemēram, īpašuma pārvaldīšanas produktus. Pēc tam viņi iegūtos ienākumus pārved uz ne-bankām, piemēram, trasta kompānijām. Bankas ir arī jauno un sarežģītāko 'strukturēto' ēnu kredītu starpniecības formu virzītājspēks. Otrkārt, paralēlā sistēmā starpniecības procesā ļoti reti kad tiek iekļauta vērtspapirizēšana vai liela apjoma finansēšana, kas, turpretim, ir galvenie ēnu sistēmas virzītājspēki ASV.

Faktiski, paralēlā banku darbība Ķīnā ir ļoti līdzīga tradicionālajai banku sistēmai. Tā savāc noguldījumus vai naudu no mazumtirdzniecības un korporatīvajiem ieguldītājiem, kur pēc tam pārveido savus uzkrājumus dažādu formu kredītiem, lai finansētu uzņēmumus. Turklāt ir svarīgi norādīt, ka ārvalstu investoru vai ārvalstu finanšu iestāžu loma ir nenozīmīga. Ēnu banku darbību Ķīnā vada vietējās finanšu iestādes, noguldītāji un ieguldītāji.

Tas ietver mazāku kredītu starpniecības posmu shēmu nekā tas ir Amerikas Savienotajās Valstīs. [2., 6.]

Pēc autores domām, Ķīnas paralēlās banku sistēmas definējums nav korekti izteikts, jo pēc iepriekš minētā par atšķirībām starp Rietumbalkānu valstīm ir redzams, ka paralēlā banku sistēma atšķiras būtiski. Ķīnas kontekstā tas tiek attiecināts uz banku darījumiem, kas notiek ārpus formālās banku nozares, lai gan tā ir cieši saistīta ar tradicionālo banku darbību. Sekojošas darbības, kas raksturo paralēlās banku sistēmu Ķīnā ir [15., 13.]:

- Līdzekļu pārvaldīšanas produkts. Spēcīgi banku noteikumi un ļoti zemas oficiālās procentu likmes bankām lika meklēt alternatīvus ieguldījumu veidus. Viens no labākajiem alternatīvajiem produktiem, kas ir pieejams Ķīnā ir WMP. Tie ir izstrādāti produkti, ko veic uzticamības kompānijas - starpnieki, kuriem likums neatļauj pieņemt noguldījumus vai aizdot naudu, bet viņiem ir atļauts tos pārvaldīt. Uzticamības produkti uzņēmumi izmanto tradicionālās bankas kā aģentus, tādējādi savācot naudu un ieguldot tos dažādos uzņēmumos. Parasti WMP tiek pārdoti atsevišķiem ieguldītājiem, izmantojot bankas mazumtirdzniecības pakalpojumus. Ieņēmumi tiek izmantoti, lai ieguldītu kapitāla tirgū vai palielinātu kredītus. Lai gan parasti WMP principāls netiek garantēts, šie produkti ir pievilcīgi atsevišķiem ieguldītājiem, jo tie sola augstāku peļņu nekā banku depozīti.

- Uzticības produkti. Uzticības produktu uzņēmumi ir īpašas iestādes, kas iesaistās finanšu starpniecībā, ko tradicionālā banku sektors un kapitāla tirgus nevar izpildīt. Viņi spēj ieguldīt naudas tirgus uzņēmumos, kapitāla tirgus uzņēmumos un alternatīvās investīcijās. Salīdzinājumā ar līdzekļu pārvaldīšanas produktu un uzticamības uzņēmuma produktu, ir manāmas lielas atšķirības, kas abus produktus atšķir vienu no otra. (skat. 2.12. tab.)

2.12. tabula

WMP un Uzticības produktu atšķirības [15., 13.]

	Līdzekļu pārvaldīšanas elementi (WMP)	Uzticības operācija (Trust products)
Galvenās veidojošās iestādes	Līdzekļu pārvaldīšanas produkti pārsvarā tiek pārdoti bankām kā krājprodukts. Tie tiek uzskaitīti bankas bilancē un tādējādi nav pakļauti regulējumam, kāds tas ir noguldījumiem.	Uzticības produkti parasti ir strukturēti pēc ne-banku finanšu institūcijām kā trasti, brokeri, apdrošināšanas kompānijas, vērtspapīru uzņēmumi. Šiem uzņēmumiem parasti ir jāsadarbojas ar bankām.
Ieguldījuma mērķis	Visbiežāk iegulda starpbanku kreditēšanā vai starpbanku obligāciju tirgū	Trasta produktu piesaistītie līdzekļi tiek novirzīti riskantākiem aizņēmējiem (piem., nekustamā īpašuma attīstītājiem) kā trasta kredīti
Izaugsme	Ķīnas WMP ir izauguši ļoti ātri. 2004. gadā no 500 miljoniem līdz 2015. gadam 10,3 triljoniem	Uzticības industrija kļuva par otro lielāko subsektoru Ķīnas finanšu sistēmā 2013. gadā (7,47 triljoniem Ķīnas juaņ). Krīzes laikā šis skaits samazinājies, bet 2015. gada beigās sasniedza 12,90 triljonus juaņ.

- Uzticētie aizdevumi. Tie ir uzņēmuma kredīti, par kuriem bankas vai citas finanšu iestādes (piemēram, finanšu sabiedrības, trasta uzņēmumi vai līzings sabiedrības) veic brokera pakalpojumus. Bankas parasti pārrauga kopējo aizdevuma procesu, tostarp līgumu parakstīšanu, atmaksāšanu, kā arī saņem samaksu, neuzņemoties nekādu kredītrisku. Tādējādi uzticētie aizdevumi tiek parasti definēti kā ārpusbilances darījumi.

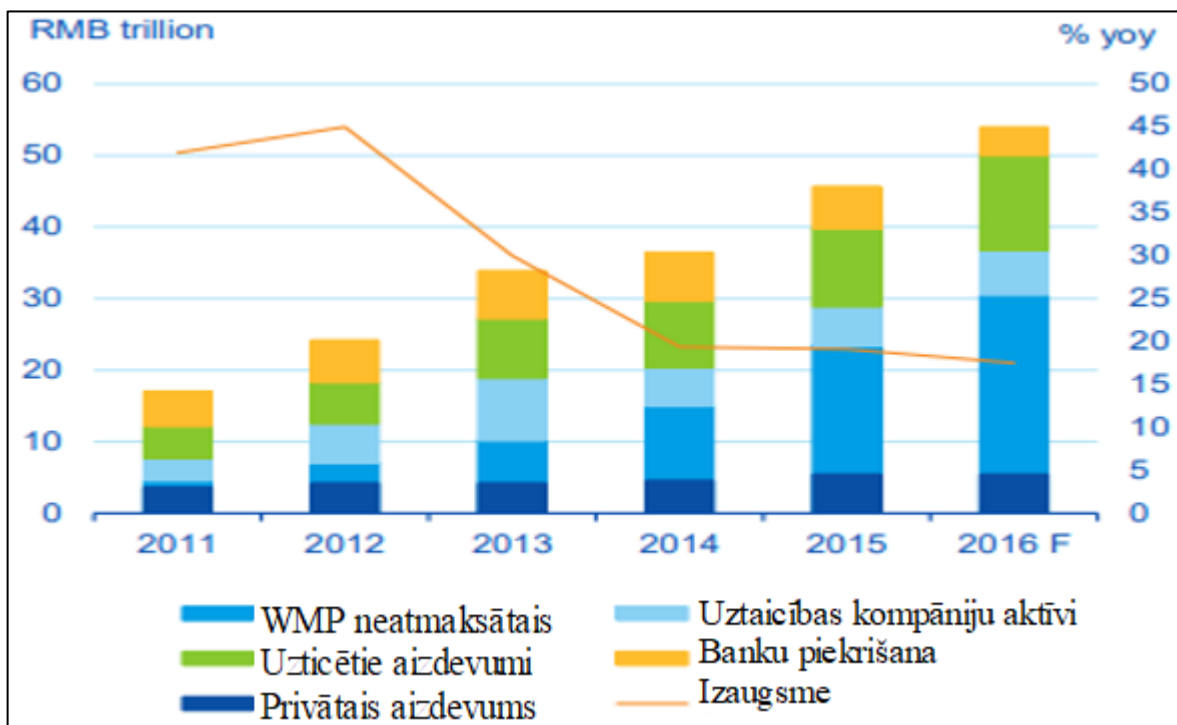
- Bankas akcepti ir norēķini vai parādzīmes, ko izsniedz uzņēmums ar bankas apstiprinājumu. Bankas apstiprinājums ļauj uzņēmumiem izmantot bankas akceptus kā norēķinu līdzekli. Būtībā tie ir uzņēmuma kredīti, kas ir nodrošināti ar bankas garantiju.

- Privātā kreditēšana. Tas ir vismazāk pārskatāmais paralēlās banku sistēmas elements. Tie, kas iesaistās šādā kreditēšanā, ir uzņēmumi un privātpersonas. Mazie finanšu starpnieki darbojas kā garantu privātajā kreditēšanas tirgū. Atšķirībā no uzticētiem aizdevumiem, privātā kreditēšanas darbība netiek virzīta cauri formālajai banku sistēmai, padarot šo elementu grūti kontrolējamu un regulējamu.

Ķīnas komercbankas, ieguldījumu bankas un uzņēmumi ir iesaistīti ēnu bankās, veicot ārpusbilances aizdevumus un līzings līgumus. Tie tiek pārveidoti tādos finanšu instrumentos kā uzticētie aizdevumi un īpašuma pārvaldīšanas produkti (WMP), kurus privātpersonas var iegādāties, lai iegūtu lielāku peļņu nekā banku depozītos. Kamēr komercbankas rīkojas ar aizdevumiem un noguldījumiem, uzticamības uzņēmumiem ir lielāka elastība, apvienojot dažādu banku un aktīvu pārvaldības elementus. Komerciālās bankas ir izmantojušas ēnu banku industriju, lai aizdevumu pārklasificētu par “sliktu” aizdevumu, jo šādi mēģinājumi rada mazāk regulatoru noteiktās prasības nekā oficiālie kanāli. Šiem aizdevumiem ir augstāki saistību neizpildes riski, lai gan pastāv lielāka atdeve. Pārvēršot šos riskantos aizdevumus par WMP vai uzticētiem aizdevumiem, komercbankām ir iespēja tos noņemt no portfeļiem.

[37., 1.]

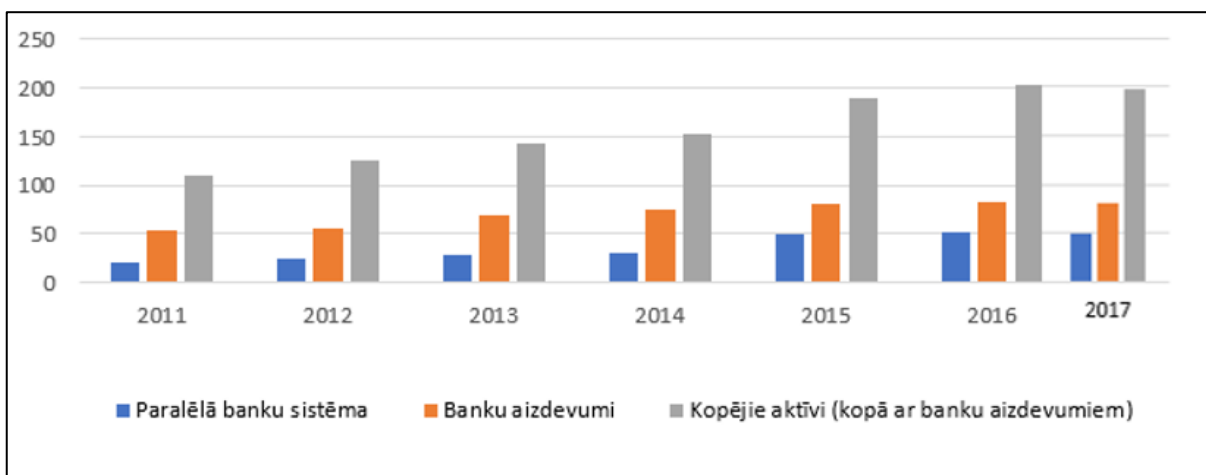
Attiecībā uz šiem raksturojošiem paralēlās sistēmas elementiem, autore vēlas piebilst, ka šie elementi laika posmā no 2011. gada līdz 2016. gadam ir palielinājušies. (*skat.2.13.att.*)

2.13.att. Paralēlās banku sistēmas izaugsme no 2011.- 2016.gadam, triljonos juaņu un % izmaiņas. [5., 17.]

Kā redzams attēlā 2.13., tad vislielākās izmaiņas paralēlās banku sistēmas izaugsmē ir līdzekļu pārvaldīšanas produktiem. Salīdzinājumā ar 2011. gadu, 2016. gadā tā apmēri ir palielinājušies par 27 triljoniem Ķīnas juaņu. Šajā laika periodā Ķīnas paralēlā banku sistēmas struktūra ir mainījusies. WMP un uzticēto produktu pieaugums, liecina par pieaugošu pieprasījumu pēc ēnu banku pakalpojumiem Ķīnā, lai nodrošinātu alternatīvus un rentablākus uzkrājumu instrumentus. Tajā pat laikā, strukturēto produktu plašāka izmantošana, apvienojot esošos ēnu banku instrumentus, kuru pamatā ir banku aktīvu nodrošinājums, pēc autores domām norāda uz arvien sarežģītākiem apstākļiem un sākotnējām izmaiņām ēnu banku struktūrā.

Kopumā Ķīnā paralēlā banku darbība laika gaitā ir palielinājusies, jo 2008.gadā, kad notika finanšu krīze, Ķīnas valdība savāca 586 miljardus dolāru lielu paketi ar vairāk nekā 50 procentiem no banku aizdevumu pieejamiem līdzekļiem. Tas palīdzēja saglabāt Ķīnas ekonomiku izaugsmes virzienā. Diemžēl tas nozīmēja lētu kredītu uzņēmumiem, veicināja spekulatīvu mājokļu burbuli, saglabāja neefektīvus valstij piederošus uzņēmumus un likvidēja Ķīnas banku finanšu disciplīnas gadus. Pieejamība pēc kredīta piekļuves palielinājās, palielinot Ķīnas ēnu banku nozari, ko iespējams ir arī redzēt attēlā 2.14., bet sākot ar 2017.gadu tā augšanas temps ir samazinājies, sasniedzot 67, 4 triljonus Ķīnas juaņu. Ēnu banku skaits pēdējos gados pieauga aptuveni par 30 procenti gadā. Ķīnas ēnu banku darbība ir 80% no IKP. [21., 1.]

2.14.att. Paralēlās banku sistēmas attīstības apmēri no 2011. – 2016. gadam triljonus, Ķīnas juaņos⁵

Šajā laika posmā tika darīts viss, lai nostabilizētu Ķīnas ekonomiku un turpinātu augšupeju. Nepieciešamās regulējošās izmaiņas ēnu banku nozarē bija viena no galvenajām vadlīnijām, ko Ķīnas valdība izstrādāja. Ķīnas varas iestādes ļoti stingri uzsvēra vajadzību regulēt ēnu banku sistēmu. Attēlā 2.15. ir parādīts neliels fragments no tā, kādi pasākumi tika uzsākti, lai atrisinātu problēmu ar paralēlo bankas sistēmu. (skat. 2.15. attēls) Sīkākas tiesiskā regulējuma izmaiņas pieejamas 4. pielikumā (skatīt 4.pielikums)

2013, Marts: Ķīnas Banku darbību regulējošās komisijas "Paziņo par banku darbības uzlabošanu WMP"
2013, Decembris: Valsts padome "Paziņojums par stingrākiem noteikumiem ēnu bankām"
2014, Aprīlis: Ķīnas Banku darbību regulējošā komisija "Uzticības nozares riska uzraudzība"
2014, Maijs: Ķīnas Banku darbību regulējošā komisija: "Paziņo par starpbanku darbības uzlabošanu"
2016, Augusts: Ķīnas Banku darbību regulējošā komisija: "Paziņo par uzraudzību un regulāciju komercbankām"
2016, Decembris: ĶTB paziņoja, ka, sākot ar 2017. gadu, ārpusbilances WMP ietvaros tiek piešķirts plašs kredīts tiesiskajam regulējumam"

2.15.att. Pēdējo gadu veiktie pasākumi sakarā ar paralēlo banku sistēmu [2., 4.]

Galvenā problēma, kas skar ne tikai Ķīnu, bet arī pārējās valstis ir efektīva pareiza institucionālā regulatīvā struktūra. Pašreizējā finanšu regulējošā sistēma Ķīnā ir nozaru pieeja, kurā ir atsevišķi banku, vērtspapīru un apdrošināšanas regulatori (Ķīnas banku regulēšanas komisija, Ķīnas vērtspapīru regulēšanas komisija un Ķīnas apdrošināšanas regulēšanas komisija). Tā tiek pārraudzīta kopā pārrauga kopā ar Ķīnas Tautas banku.

⁵ Autores veidots [21., 1.]

Dotie regulējumi tika virzīti pēc attiecīgiem plāna punktiem, kur [13., 10.]:

A. Attiecīgie regulējumi tika veikti ekonomiskās efektivitātes palielināšanai

Kļūstot sarežģītākai paralēlai banku sistēmai, sarežģītāka kļūst ekonomika. Kaut arī informācijas atklāšana vienmēr būs svarīga un nepieciešama, sarežģītība ierobežo informācijas atklāšanas spēju sasniegt nozīmīgu ieguldītāju pārredzamību. Tādēļ ir jautājums, vai regulatoriem būtu jācenšas vienkāršot vai standartizēt ēnu banku, lai mazinātu tās sarežģītību.

B. Regulējumi, kuru mērķis ir samazināt sistēmisko risku

Regula varētu netieši palīdzēt, ierobežojot faktorus, kas rada ēnu banku pieaugumu. Tā kā vissvarīgākais faktors ir regulējums, šajā brīdī iesākas netaisnība, jo ēnu banku regulējums varētu mazināt risku, kas saistīts ar ēnu banku sistēmu ar iespējamām izmaksām efektivitātes samazināšanai.

Regulatīvās problēmas attīstīsies kopā ar mainīgo ēnu banku sistēmu. Finanšu savstarpējā saistība un inovācijas ir divas galvenās tendences, kas, visticamāk, palielinās ēnu banku riskus. Ne-bankas, kas veido lielāko daļu ēnu banku darbības, aizvien vairāk veicina Ķīnas finanšu sistēmas savstarpējo saistību. [39., 19.]

Turklāt ne-bankas pēc būtības ir labāk novietotas nekā bankas, lai tās varētu pieņemt jaunas tehnoloģijas un inovatīvus uzņēmējdarbības modeļus, lai atbalstītu savu klientu bāzes paplašināšanu, tādējādi nodrošinot ēnu banku darbību, lai panāktu izaugsmi. To apliecina 2017.gadā internetā balstīts NTF pieaugums, piemēram, Yu'E Bao (Alibaba tiešsaistes NTF), kā arī straujais tiešsaistes P2P kredītēšanas nozares pieaugums. [23., 1.]

Tehnoloģijas īsā laika periodā var veicināt ēnu banku darbības dramatisku pieaugumu. Risku uzraudzība un novērtēšana, kas saistīta ar jauniem uzņēmējdarbības modeļiem, regulatoriem var radīt grūtības.

2.3. ASV

Paralēlā banku sistēma spēlē lielu lomu finanšu pasaulē, lai apmierinātu aizvien pieaugošo kredītu pieprasījumu Amerikas Savienotajās Valstīs, un, lai gan tiek apgalvots, ka ēnu banku starpniecība var palielināt ekonomisko efektivitāti, tā darbība ārpus tradicionālajiem banku noteikumiem rada bažas par sistēmisko risku, ko tas var radīt finanšu sistēma.

2010. gada 21. jūlijā, ASV prezidents Baraks Obama parakstīja “Doda-Franka Volstrītas” reformas un Patērētāju tiesību aizsardzības likumu. Tā tika uzverta kā atbilde uz finanšu krīzi 2007.-2008. gadā. Šīs reformas izraisīja vissvarīgākās izmaiņas finanšu regulējumā Amerikas Savienotajās Valstīs. Tās izdarīja izmaiņas Amerikas finanšu regulējuma vidē, kas ietekmēja visas federālās finanšu regulējošās aģentūras un gandrīz visas valsts finanšu pakalpojumu nozares daļas. [40., 1.]

Galvenā uzmanība tika pievērsta banku nozarei, atstājot ēnu banku nozari lielā mērā neskartu. [52., 1.]

Likums uzlika lielāku atbildību finanšu uzņēmumiem, kas pārdod eksotiskus finanšu produktus. Federālo rezervju valde ir ierosinājusi, ka ne-bankām, piemēram, brokeru tirgotājiem, darbojas tādas pašas prasības kā bankām. Tajā pašā laikā ārpus Amerikas Savienotajām Valstīm, Ķīna 2017. gadā sāka izdot direktīvas, kas tieši vērsta uz riskantu finanšu praksi, piemēram, pārmērīgu aizņēmumu un spekulāciju ar akcijām. [43., 1.]

Atšķirībā no FSP, ASV nav vērsta uz ēnu banku kā vienību. ASV izmantotajā pieejā ir tendence atpazīt un apzīmēt organizācijas un darbības, kas ir īpaši saistītas ar sistēmisku risku izraisīšanu un radīšanu. Tādējādi šie atklātie uzņēmumi var būt daļa no ēnu banku sistēmas, bet ne visi no tiem noteikti ir. Galvenais, jau iepriekš minētais noteikums, lai risinātu sekas un izvairītos no jaunām neveiksmēm, ir pazīstams kā “Doda-Franka Volstrītas” akts. Šis likums pievēršas jautājumiem, kas saistīts ar ēnu industriju, ieceļot īpašu komiteju - Finanšu stabilitātes pārraudzības padomi, kuras mērķis ir pārraudzīt un identificēt organizācijas un darbības, kas varētu radīt problēmas.

Tomēr līdz šim FSPP ir pievērsusi uzmanību faktoriem un procedūrai, kuras mērķis ir atbildēt uz to, kā noteikt šīs riskantas darbības un vienības, nevis faktiski atrast un orientēt kļūdainās iestādes. Turklāt pasākumi, kurus var piemērot, attiecas tikai uz tādiem nesaistošiem ieteikumiem, kas tiek nosūtīti regulatoriem, piemēram, Kongresam. Vēl viena īpaša iezīme, kas saistīta ar ASV centieniem regulēt ēnu industrijas sistēmu, ir izmantot pieeju

“visiem viens” modeli. Tomēr šī metode rada bažas, it īpaši attiecībā uz ēnu industrijas nozari, tās lielumu, dažādajām organizācijām un iesaistītajām darbībām.

Paralēlā banku sistēma ir plaši diversificēta attiecībā uz uzņēmumiem, uzņēmējdarbības modeļiem un finanšu instrumentiem, kurus tā izmanto, tāpēc iemesli un sekas attiecībā uz riskiem, kas saistīti ar katru no šiem elementiem, ir atšķirīgi. Turklāt šo organizāciju darbības rezultāti, pienākumi un noteikumi jau ir pakļauti sarežģītiem noteikumu kopumiem, bet ja tie nav, tad tos ir jāregulē atsevišķi. [28., 17.]

Tā kā 2010. gadā tika pieņemts Doda- Franka likums, FSP ieteikumi un novērojumi netika iekļauti regulā, tādējādi FSP potenciāli trūkst zināšanu par problēmām, kas saistītas ar ēnu banku industriju. Tomēr Doda - Franka likuma galvenais uzsvars ir:

- ✓ uzraudzīt un kontrolēt finanšu sistēmā radītos riskus.

Regula ietver daudzus citas padomes un organizācijas. Piemēram, Doda - Franka likums uzlika pienākumu Federālo Rezervju sistēmai veikt makro uzraudzības metodiku to uzraudzībā un regulēšanā, koncentrējoties uz sistēmisko risku uzraudzību un apsverot to, izvairīties vai risināt finanšu jautājumu panikas lēkmes. [3., 1.]

Kaut arī Doda - Franka likums piedāvā daudzas izmaiņas un sarežģītus noteikumus finanšu tirgū, lai novērstu riskus un citus jautājumus, kas rodas no ēnu industrijas, plānotie risinājumi neaptver visus nepieciešamos aspektus. Piemēram, Doda – Franka akts praktiski atpazīst un pievērš uzmanību lielāko finanšu iestāžu svarīgumam sistēmā. Tomēr ir bijuši iesniegti daudzi jauni noteikumi, lai uzlabotu informācijas atklāšanu, riska saglabāšanu, kredītreitingu, pievēršot uzmanību 'tradicionālajai' bankām. Lai gan likumdevēju nodomi ir vērsti uz to, lai finanšu sistēma būtu drošāka un stabilāka, tiesību normas ir pārāk plašas un var būt neefektīvas. Iestāžu regulējums radot sistēmiskus riskus finanšu sistēmas veselībai, nebeidzās ar Doda – Franka likuma ieviešanu. Šis likums pieprasa simtiem citu jaunu noteikumu, ko ir izstrādājušas un izveidojuša vairākas pārvaldes iestādes.

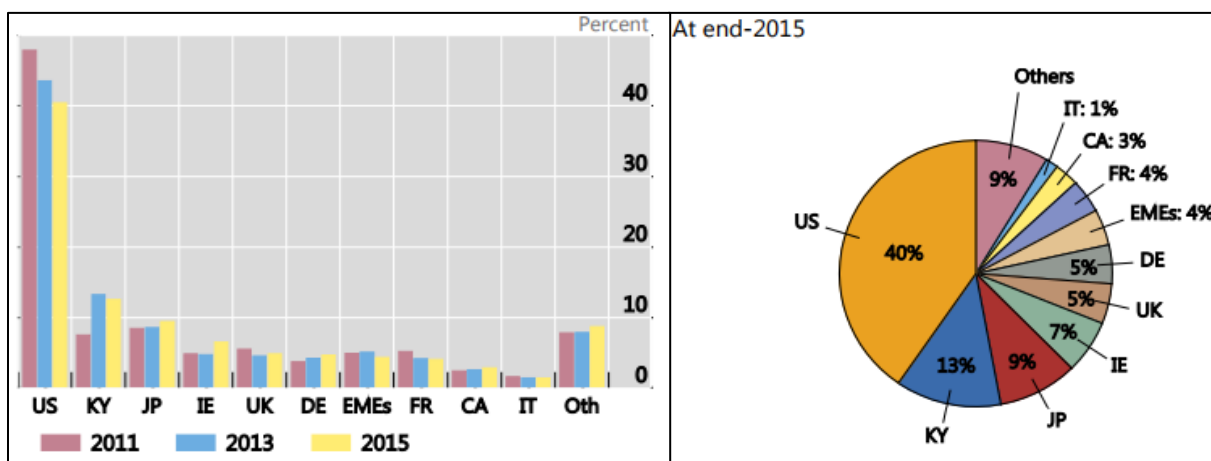
Tomēr ASV likumdevēji ir izveidojuši citu pieeju. Precīzāk sakot, ka ēnu industrija netieši regulē banku darbību, izmantojot 'tradicionālās' bankas. Līdzīgi kā FSP, šī pieeja paredz arī grozīto noteikumu praksi grāmatvedībā, ieskaitot bilances konsolidāciju, regulēt mijiedarbību starp ēnu industriju un 'tradicionālām' bankām. [28., 30.]

ASV problēma ar ēnu industriju ir bijis jau pats par sevi pastāvošs fenomens no laika sākuma. Ēnu bankas veic kredītu, termiņu un likviditātes pārveidošanu, tāpat kā to dara tradicionālās bankas. Tomēr ēnu banku atšķirība ir to trūkums piekļūt publiskiem likviditātes avotiem, piemēram, Federālo rezervju diskontam, vai publiskiem apdrošināšanas avotiem, piemēram, Federālās noguldījumu apdrošināšanas korporācijas sniegtajiem pakalpojumiem. Kredītu starpnieku neveiksme var būt liela un nelabvēlīgi ietekmēt reālo ekonomiku.

Industrijas saasinājumi sākās 2007. gadā pēc kompānijas „Lehman Brothers” sabrukuma ASV, valdības Vācijā un Luksemburgā vajadzēja iesaistīties, lai apturētu līdzekļu aizplūšanu no naudas tirgus fondiem.

Glābšanas procesam tika izmantoti masveida finanšu iestāžu glābšanas pasākumi un cita monetārā un fiskālā politika, bet krīze tomēr paņēma virsroku. Par spīti tam, turpmākajos gados bija nepieciešams finansiāli glābt vairāk nekā 60 ASV un Eiropas fondus. [45., 1.]

Šobrīd ASV situācija saistībā ar ģēnu industriju ir daudz uzlabojusies. Krīzes cēloņi tika pienācīgi izvērtēti kā arī pieņemti pareizie politiskie lēmumi – politika tika krietni vērsta uz izaugsmes stimulēšanu, tādēļ ASV atlabšana bija krietni straujāka nekā tā bija, piemēram, Eiropas Savienībā. ASV kā arī citu valstu pēc krīzes seku lielumu ģēnu industrijā ir iespējams redzēt 2.16.attēlā.

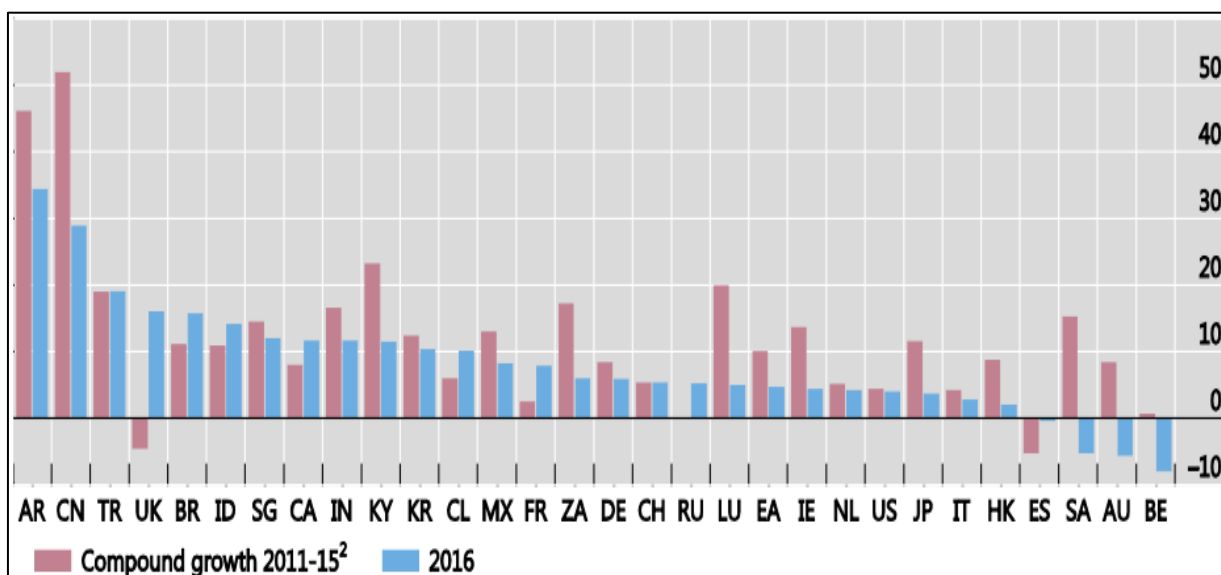

2.16.att. Ģēnu industrijas lielums dažādās jurisdikcijās 2011, 2013 un 2015. gadā, procentuāli [28., 1.]

* DE = Vācija; EMEs = citas valstis, izņemot Ķīnu; FR = Francija; IE = Īrija; IT = Itālija; JP = Japāna; KY = Kaimanu salas; UK = Lielbritānija, US = Amerikas Savienotās Valstis

Kaut arī ASV bija ģēnu industrijas sistēmas iniciators, tā joprojām ir lielākā nozare starp citiem ģēnu industrijas finanšu starpniekiem, bet pēc dotā attēla var teikt, ka tā lēnām zaudē savu lielumu. Tomēr citās jurisdikcijās, ģēnu industrija turpina pieaugt. Pēc dotajiem datiem ASV valsts sastāv no lielākā ģēnu banku sektora, 2015. gadā tas bija 13,8 triljoni USD, kas ir 40% no kopējā ģēnu banku sektora. Salīdzinot ar 2011. gadu, ASV kopējā ģēnu banku sektora daļa 27 valstīs samazinājās no 48% līdz 40%. Apvienojot kopā ASV, Lielbritāniju un ES, 2015. gada beigās sektors no 27 jurisdikcijām veidoja 65% no kopējā ģēnu industrijas kopapjoma.

Kas attiecas uz tālākajiem periodiem, tad 2016. gadā, salīdzinājumā ar 2015. gadu situācija ir uzlabojusies. Kopš 2011. gada ASV, paralēlās banku sistēmas aktīvi gadu garumā ir samazinājušies no 33.9% līdz 27.3%. Ja ASV salīdzina ar, piemēram, Eiropas Savienību, tad attēlā 2.17. ir redzams, ka ES situācija no 2011.-2015. gadam nav uzlabojusies. (skatīt 2.17.attēls)

2.17. att. ASV un citu valstu ēnu industrijas izmaiņas no 2011.- 2016.gadam, procentuāli.

[5., 18.]

Pirms aprakstīt ēnu kredīta starpniecības procesu, autore piedāvā pieeju ēnu un tradicionālās banku darbības lieluma mērīšanai. Attēlā 2.18. ir parādīti divi ēnu banku sistēmas rādītāji, abi aprēķināti, pamatojoties uz Federālo rezervju sistēmas 'Fondu plūsmu' datiem.

Attēlā 2.18. ir pie tradicionālās banku sistēmas ir apkopota informācija par finanšu aktīvu apjomu, turpretim, pie paralēlās banku sistēmas sektora, tiek iedalīti ASV valdības sponsorētie uzņēmumi (Fannie Mae un Freddie Mac) (GSE), aģentūras un GSE hipotēku fondi, vērtspapīru starpnieki un dīleri, finanšu sabiedrības, un uz aktīviem balstīta vērtspapīru emisija (ABS).

Jāpiebilst, ka šie pasākumi ir nepilnīgi dažādu iemeslu dēļ.

2.18. att. **Paralēlās un Tradicionālās banku sistēmas 2007., 2011., 2014. - 2017. gadam, triljonos ASV dolāru⁶ [1., 1.]**

Viena no nepilnībām ir tas, ka pieejamie fondu līdzekļu plūsmas dati neaptver visu ēnu banku struktūru darījumus, tamdēļ autore ir iekļāvusi tikai daļu no ēnu un tradicionālās banku sistēmas struktūras.

Pēc autores iegūtajiem rezultātiem tradicionālās un ēnu banku darbības attīstībā ASV 2007., 2011., 2014.-2017. gadam, var secināt to, ka iegūtie rezultāti sniedz patiesu informāciju par tagadējo paralēlās un tradicionālās sektora attiecību.

Salīdzinājumā ar tradicionālo banku sistēmu un paralēlo banku sistēmu ir svarīgi zināt to savstarpējo attīstību. Kā jau iepriekš minētā finanšu krīze ir parādījusi to, ka ASV paralēlās banku sistēmas īpatsvars ir bijis lielāks nekā tradicionālo banku īpatsvars. (skat. 2.18. attēls)

2007. gada vasarā ieviestās valdības likviditātes iespējas un garantiju sistēmas palīdzēja samazināt ēnu banku sistēmas apmēru par 5 triljoniem ASV dolāru, tādējādi pasargājot plašāku ekonomiku no kredītu piedāvājuma sabrukuma, kad izveidojās finanšu krīze. Šīs programmas bija tikai īslaicīgas, tomēr tās palīdzēja sekmēt un nostabilizēt attiecību starp ēnu un tradicionālo banku sistēmu. Neskatoties uz to, ka situācija ir uzlabojusies, ēnu banku

---

Autores aprēķini. Tradicionālā banku sektora finanšu aktīvi atbilst privāto depozitāriju iestāžu kopējiem finanšu aktīviem. Ēnu banku sektora finanšu aktīvi atbilst GSE, aģentūras un GSE vērstu hipotēku fondu, vērtspapīru brokeru un tirgotāju, finanšu kompāniju un ABS emitentu kopējiem finanšu aktīviem.

sistēma neatpaliek un pamazām palielinās. Joprojām aktuāls jautājums slēpjas šo vairumtirdzniecības finansēšanas pakalpojumu sniedzēju tiesiskajā regulējumā.

Svarīga ASV paralēlās banku sistēmas sastāvdaļa ir kredīta starpniecības process. Kā jau ir zināms, tad paralēlā banku sistēma tiek organizēta starp vērtspapirizēšanas un vairumtirdzniecības finansēšanas procesiem. Aizdevumi, līzings un hipotēkas tiek vērtspapirizētas, tādējādi kļūstot par tirgojamiem instrumentiem. Finansējums tiek veikts kapitāla tirgos, izmantojot tādus instrumentus kā piemēram REPO darījumus.

Tāpat kā tradicionālās bankas, ēnu bankas veic finanšu starpniecību. Paralēlajā banku sistēmā tas tiek veikts ar vairāku procesa posmu palīdzību, izmantojot ne-banku finanšu starpnieku ķēdi, kas ir:

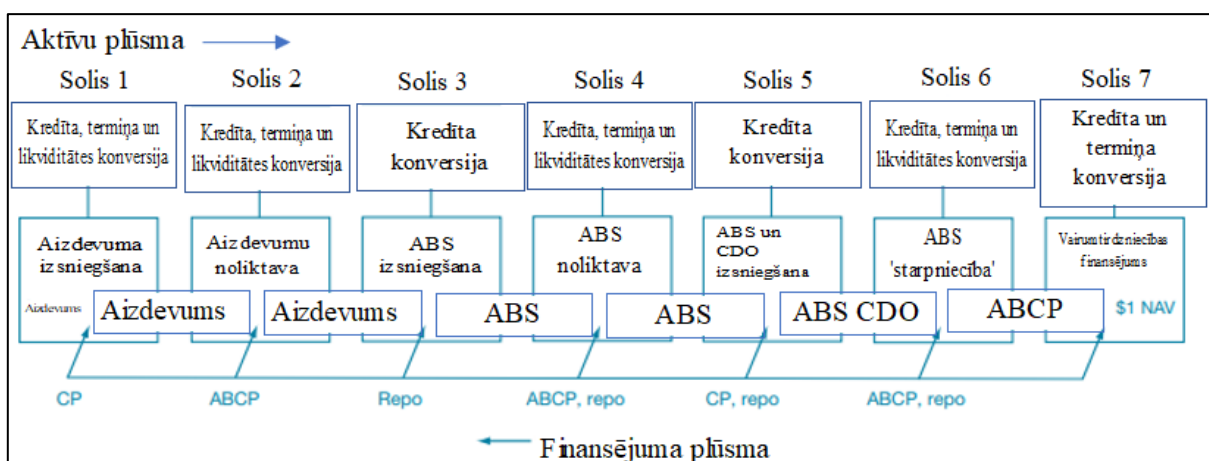
- 1) aizdevuma izsniegšanu;
- 2) aizdevumu noliktava;
- 3) ABS emisiju;
- 4) ABS izsniegšanu;
- 5) ABS un emitēto strukturēto parāda vērtspapīru izsniegšanu;
- 6) ABS 'starpniecību';
- 7) vairumtirdzniecības finansējums.

Katrs solis tiek veikts stingri un secīgi, jo ASV šie kredīta starpniecības posmi ir septiņi, kas padara to grūtāku un sarežģītāku. Katrs no septiņiem kredīta starpniecības posmiem sastāv no ēnu banku darbības, no kuriem daži veic specializētas ēnu banku iestādes, bet citas - tradicionālos finanšu starpniekus, piemēram, komercbankas vai apdrošināšanas sabiedrības. Septiņi kredīta starpniecības procesi tiek iedalīti šādi:

1. Kredītu izsniegšanu (piemēram, auto aizdevumus un nomu, neatbilstošas hipotēkas) veic finanšu uzņēmumi, kas tiek finansēti ar vidēja termiņa parādzīmju starpniecību.
2. Kredīta starpniecības process tiek veikts ar vienu un vairākiem izplatītājiem, kurus finansē ar aktīvu nodrošinātiem komercdokumentiem.
3. Aizdevumu apvienošanu un strukturēšanu apmaksātajos vērtspapīros veic brokeru-tirgotāji.
4. ABS darbība tiek atvieglota, izmantojot tirdzniecības grāmatas, kura ir finansēta ar atpiršanas līgumiem, kopējiem peļņas mijmaiņas darījumiem vai hibrīdu un REPO kanāliem.
5. ABS apvienošanu un strukturēšanu CDO veic arī brokeru-tirgotāju ABS sindicētie biroji.

6. ABS starpniecību veic ierobežotas finanšu sabiedrības, strukturēti ieguldījumu uzņēmumi, kredīta riska ieguldījumu fondi, kurus finansē dažādos veidos, piemēram, REPO, ABCP un obligācijas.
7. Visu iepriekš minēto darbību un vienību finansēšana tiek veikta vairumtirdzniecības finansēšanas tirgos, finansējot tādus finanšu pakalpojumu sniedzējus kā regulētus un neregulētus naudas tirgus starpniekus (piemēram, naudas tirgus fond) un tiešie naudas tirgus ieguldītāji (piemēram, vērtspapīru aizdevēji).

Paralēlās banku sistēmas kredīta starpniecība veic svarīgu ekonomisku lomu. Paralēlā banku sistēma sadala vienkāršo procesu sarežģītākā, ar vairumtirdzniecību finansētu, vērtspapirizētu aizdevumu. Izmantojot šo kredīta starpniecības procesu, paralēlā banku sistēma pārveido riskantos ilgtermiņa aizdevumus par šķietami bez riska kredītriskiem, īstermiņa, naudai līdzīgiem instrumentiem, kas beidzas ar vairumtirdzniecības finansēšanu, izmantojot stabilas akcijas. Šis svarīgais process tiek parādīts attēla 2.19. pirmajā un pēdējā posmā.

2.19. att. Kredīta starpniecības process ASV [18., 8.]

Tajā tiek attēlota paralēlās banku sistēmas kredīta starpniecības finansējuma plūsma. Svarīgi ir arī tas, ka tikko izklāstītais kredīta starpniecības process ne vienmēr kādā finanšu darījumā ietver visus septiņus ķēdes posmus.

Protams, ka šie kredīta starpniecības posmi ietver sava veida risku un ir ļoti zināms, ka šo risku un citu problēmu risināšanā, ASV Kongress, Federālo rezervju sistēma un citas regulatīvās aģentūras, pēdējo astoņu gadu laikā paralēlajā banku sistēmā ir nostiprinājušas finanšu stabilitāti. Ir tapušas būtiskas izmaiņas regulējumā un tā uzraudzībā.

Šīs izmaiņas ietver: [49., 7.]

1. Augstākas un kvalitatīvākas prasības kapitālam un citu zaudējumu segšanai bankām;
2. Jaunas prasības bankām attiecībā uz likviditātes rezervēm;
3. Sistēmiski nozīmīgākajos uzņēmumos, stingrāka likviditātes un kapitāla prasība;
4. Stresa testēšana lielākajām bankām;
5. Klīringa atvasināto instrumentu maiņa dažām centrālajām iestādēm;
6. Jaunas prasības atvasinātajiem finanšu instrumentu darījumiem;
7. Finanšu stabilitātes pārraudzības padomei noteikt sistēmiski nozīmīgas ne-banku finanšu iestādes;
8. Uzlabota informācijas apmaiņa, uzzināti iespējamie draudi un ar to saistītie finanšu riski, kas var kaitēt ASV finanšu ekonomikai.

Galveno uzdevumu saraksts ir iespaidīgs, bet autores risku novērtējums joprojām ir provizorisks un mainīgs, jo it īpaši finanšu sistēmā apstākļi mainās ātri. Politikas veidotājiem un pētniekiem ir vajadzīgi labāki modeļi un dati, lai saprastu paralēlās sistēmas savstarpējo mijiedarbību ar citām finanšu iestādēm un to instrumentiem.

3. PARALĒLĀS BANKU SISTĒMAS PROBLĒMAS UN TO IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

Viena no galvenajām problēmām ar kuru tiek visbiežāk aprakstīta paralēlā banku sistēma ir risks. Riska svārstības vairāk novirzās paaugstinātas riska pakāpes pusē, kas parasti tiek attiecināts uz kredītu, tirgus, operāciju, sistēmiskiem riskiem. “Tradicionālie” banku un ēnu banku pakalpojumi gandrīz vienādi pilda tādas pašas funkcijas un strādā roku rokā, tradicionālajā uzņēmējdarbības modelī ”originate-to-hold”. Aizdevēji izsniedz aizdevumus ar nolūku tos turēt līdz termiņa beigām, nevis tos pārdot citām finanšu iestādēm vai investoriem. Bet tas tika kas tika aizstāts ar “originate-to-distribute” modeli. Šajā modelī aizdevēji izsniedz aizdevumus ar nodomu tos pārdot citām iestādēm vai investoriem, nekā aizdevuma turēšanu līdz termiņam, abās jomās iesaistot starpniecību no finanšu vērtspapīrizēšanas instrumentiem, tādejādi padarot šo modeli labāku. Līdzīgi kā komercbankās, arī ēnu bankās tiek iekļauta kredīta pārveidošana, termiņš un likviditāte. Tomēr būtiska atšķirība starp šīm divām banku formām ir tā, ka ēnu banku darbība nav apdrošināta vai tai nav garantijas no valsts oficiālajām izpildu un monetārajām institūcijām, un tās ne vienmēr sniedz adekvātu informāciju par kredītiem un citiem riskiem, kas tiem rodas. [26., 150.]

Katrai iestādei ir atšķirīgi riski, pamatojoties uz to primārajām funkcijām un finanšu instrumentiem, kurus tās izmanto. Sakarā ar ilgstošas ķēdes sistēmu šie riski var tikt nodoti citām iestādēm, un neveiksme kādā no to posmiem var izraisīt ’domino mājas’ efekta ietekmi uz citām pusēm. No sistēmiskā riska viedokļa, it īpaši saistībā ar maksājumu termiņa vai likviditātes pārveidošanu, piesaistīto līdzekļu attiecību pret pašu kapitālu un nepilnīgu kredītriska nodošanu, un, otrkārt, no regulatīvās arbitražas viedokļa. Ēnu banku sistēma jeb, citiem vārdiem sakot, pārrobežu finanšu sistēma, kas ietver vērtspapīrošanu un strukturētu finansējumu, rada iespēju kaitēt trešajai personai un radīt sistēmiskus riskus finanšu sistēmai. Aģentūras arī spēlē lielu lomu un veicina sistēmisko risku veidošanos. Tādējādi viss vērtspapīrošanas un strukturēšanas process ir neskaidrs un sarežģīts, tādēļ tas ir apgrūtināts.

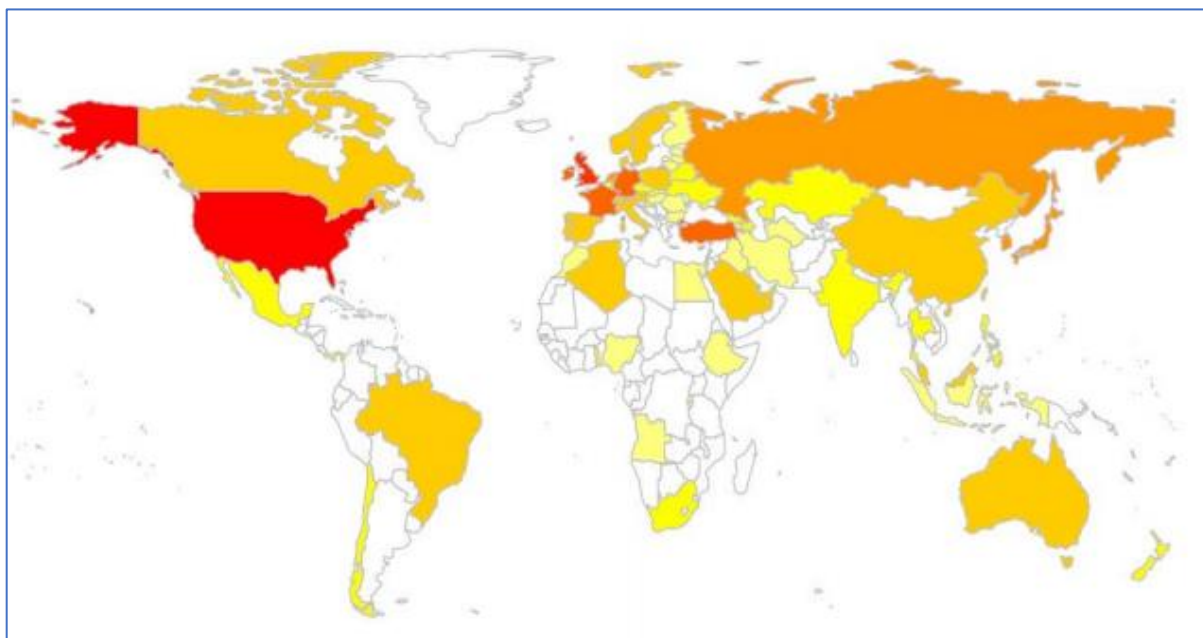
Vēl viens izraisošs faktors ir pieaugošā decentralizācija, kas neveicina pareizu informācijas apriti, tādēļ var radīt paniku, kas bieži sāk sistēmisko kļūdu ķēdi. Neveiksmes aģentūrā var sekmēt šo problēmu, īpašu uzmanību pievēršot konfliktiem uzņēmuma iekšienē starp dažādiem vadītāju līmeņiem, kas atkal rada informācijas asimetrijas problēmas. Tomēr, papildus šīm problēmām, ēnu banku darbība ir saistīta ar izdevīgākiem darījumiem, bet arī

riskantākiem darījumiem, tādējādi nododot riskus trešajām pusēm. Sistēmiskie riski var tikt raksturoti kā dalībnieku sekojošā pazīme, kam trūkst motivācijas un pienācīga regulējuma, kas palīdzētu mazināt risku un iespējas nodot sistēmiskos draudus trešajām personām. Nebanku starpnieki var radīt riskus atsevišķi, gan iekšēji, gan mijiedarboties ar citām struktūrām; tādēļ kopumā šos riskus var iedalīt divās grupās. Pirmkārt, riski, kas ir tieši saskaņoti ar noguldītājiem vai investoriem, un, otrkārt, riski, kas rodas no iestāžu savstarpējām attiecībām ēnu banku sistēmā, kā arī starp ēnu banku un 'tradicionālo' banku sektoru. Tiešā saikne starp aizņēmēju un kredīta iniciatoru ir atvienota. Problēma ir tā, ka, izsniedzot aizdevumu, galvenajam kredīta piegādātājam ir informācija par aizņēmēju dalībniekiem un to veidiem, tomēr, ja aizdevumu izsniedz pirmais aizņēmējs – vērtspapirizējot vai tirgojot tos, aizdevuma iniciatoram vairs nav pieejama informācija par to. [26., 1.] Tomēr arī otrā grupa var īpaši apdraudēt finanšu sistēmas stabilitāti, ja tā netiek pienācīgi pārvaldīta, it īpaši, ņemot vērā ēnu banku finansējuma apjomu un ietekmi. Tirgus risku saistību vislabāk var novērot, ja runa ir par investīcijām, kas saistītās ar mājsaimniecību, uzņēmumiem, citiem aizņēmējiem un kreditoriem ar kapitālu tirgu. Tādējādi visas grupas tiek pakļautas kapitāla tirgu nestabilitātei un neprognozējamībai. Citiem vārdiem sakot, tirgus risks ir risks, ko persona vai uzņēmums varētu ciest par potenciāliem zaudējumiem sakarā ar izmaiņām aktīvu/saistību vērtībā un tirgus cenās. [27., 1.]

Neizņemtie riski tiek piesaistīti iespējamai bez riska, strukturētai finanšu instrumentu daļai, pelnot augstu reitingu, piemēram, AAA kredītreitinga produkti. Šis risks uzsver kredītreitingu aģentūru lomu gan regulētajās, gan neregulētajās banku jomās, jo ieguldītāji var pārvērtēt reitingus un finanšu iestādes var nepietiekami novērtēt to aktīvu nozīmi, kuri tiek izmantoti šo aizdevumu segšanai, un šo divu faktoru korelācijai. Tādējādi abas puses ir pakļautas negodīgai cenu noteikšanai un negodīgai paļaušanai uz iespējami nepareizu informāciju. [31., 21.]

Ēnu banku riskus var iedalīt četrās grupās, pamatojoties uz tādām tehniskām funkcijām kā funkcijas un veiktspēja. Pirmkārt, bankas ekspozīcija tiek veikta, pateicoties depozītu līdzīgām funkcijām. Ēnu bankas piedāvā darījumus, kas ir līdzīgas bankām, piemēram, īstermiņa finansējums, tomēr viņiem trūkst regulējuma un aizsardzības, ko piemēro 'tradicionālajās' bankās, tādēļ ēnu banku darbība ir pakļauta pēkšņam naudas izņemšanas riskam. Otrkārt, pieaugošā uzņēmuma aizņēmuma kapitāla (parāda) attiecība pret tā parasto akciju vērtību ārpus regulu darbības jomas. Sviras efekts bieži vien ir augsts un slēpts, un tas veicina finanšu tirgus nestabilitāti un neaizsargātību, tādējādi radot sistemātiskas riska bažas. Sadrumstalotība rada risku visai sistēmai 'uz leju', jo bankas un ēnu iestādes savstarpēji konkurē, pildot gandrīz tādas pašas funkcijas. Turklāt daudzas bankas aktīvi izmanto ēnu

banku sniegtos pakalpojumus. Visbeidzot, cieša savstarpēja savienojamība ar regulētu banku jomu izraisa noplūdes efektu, kuru ir grūti nokontrolēt. Kā minēts iepriekš, gan 'tradicionālās' bankas, gan ēnu bankas ir ļoti cieši saistītas. Viņi izmanto viens otra pakalpojumus, tādējādi riskus un citas sekas var nodot visām saistītajām iestādēm un nozarēm. Piemēram, risku pārvešana var notikt tieši, aizņemoties no bankām, ieskaitot to saistības, vai arī pārdodot aktīvus. [20., 1.] Tomēr ēnu banku darbība ir ne tikai pazīstama ar tās sarežģīto un riskantu raksturu. Parastā un drošā tirgū tas var būt izdevīgs arī ekonomikai un ieguldītājiem. Attēlā 3.1. ir iespējams gūt vispārēju ieskatu par riskantākajiem darījumiem, kas notiek pasaulē. (skat. 3.1.attēls) No tā izriet tas, ka riskantākie ne-banku darījumi notiek ES un ASV, bet 2017.gadā situācija ir nedaudz mainījiesies un pie šī saraksta varētu pieskaitīt Ķīnu, jo tai ir liels paralēlās banku sistēmas un riskantu darījumu īpatsvars.

3.1. att. Paralēlās banku sistēmas riska darījumu izplatījuma sadalījums, 2015. gada beigās [9., 23.]

Kas attiecas uz priekšrocībām, tad sistemātiskā, efektīvā, drošā un adekvāti strukturētā tirgū, izmantojot atbilstošu risku pārvaldību, paralēlie banku industrijas pakalpojumi sniedz ievērojamus ieguvumus saviem lietotājiem. Dažas priekšrocības ietver pieaugošo efektivitāti, dažādību, diferenciaciju un risku mazināšanu, kā arī pieejamību no papildu līdzekļiem. Tomēr jāpatur prātā, ka, ja šīs iestādes un darbības ir pienācīgi pārvaldītas, pastāv liels potenciāls kaitējums un risks finanšu gadījumā - sabrukums. [8., 1.]

Pozitīvā pusē no ēnu banku sistēmas ir alternatīvas iespējas, kas ir pieejamas investoriem, resursu novirzīšana un ienākumu palielināšana, nodrošinot alternatīvu

finansējumu, ja komercbankas atsakās vai nevar to nodrošināt, kā arī var izmantot strukturētu raksturu diversificēt banku radītos riskus. [20., 1.]

Turklāt ēnu banku darbība var pozitīvi ietekmēt globālo ekonomiku, palielinot finanšu tirgus efektivitāti un konkurenci. Tomēr, kā minēts iepriekš, šie efektivitātes veicināšanas pasākumi ir jāveic ļoti piesardzīgi, lai pasauli nesatricinātu kārtējais ekonomiskais sagrāvums.

Eiropas Savienības likumi kļūst aizvien sarežģītāki un rodas jaunas problēmas. Lai risinātu šīs problēmas, ir svarīgi orientēties uz saimniecisko darbību, nevis pašas organizācijas regulēšanu, jo organizācijas veic dažāda veida saimnieciskas darbības, kas prasa atbilstošu tām regulējumu.

Finanšu stabilitātes padome ir labs piemērs tam, ka viņi atzīmē tās funkcijas, kas rada risku finanšu sistēmai. Riskantākie ieguldījumi ir jāattīsta, lai iegūtu lielāku peļņu, bet protams, nodrošinot pienācīgu uzraudzību un regulējumu. Regulatoru un valstu uzraudzības iestāžu centieniem būtu jācenšas panākt līdzsvarotu ēnu banku sistēmu, kurā institucionālās priekšrocības, kas tai piemīt, izmantotu un veicinātu ekonomisko izaugsmi, kas Eiropas Savienībai ir vajadzīgs. [28., 3.]

Ķīnā šobrīd galvenā problēma, ka publiskā un privātā sektora finanses ir savstarpēji sasietas, un privātais finansējums ir daļēji ņēmis valsts finansējuma lomu. Ķīna neļauj vietējām pašvaldībām neatkarīgi izdot valsts obligācijas, bet, protams, pašvaldības vēlas attīstīt savu ekonomiku, izveidojot pamata infrastruktūru un sniedzot sabiedriskos pakalpojumus. Šī iemesla dēļ pašvaldības ir izveidojušas visu veidu valstij piederošas finanšu kompānijas, kas atbild par daudzu un daudzveidīgu projektu finansēšanu pašvaldībās. Šie finanšu līdzekļi rada kapitālu ne tikai ar regulārām uzņēmuma obligācijām, bet arī ar komercbanku un visu ēnu banku aizdevumu palīdzību, un tie ir kļuvuši par starpnieku institūcijām, kas apvieno gan valsts, gan privātās finanses. Diemžēl problēmas, kas rodas no tā, var būt ārkārtīgi negatīvas.

Pirmkārt, šāda veida finansējums veicina smagas termiņu nesakrītību privātajos tirgos. Valdības finanšu līdzekļus izmanto daudzus īstermiņa aizdevumus, lai ieguldītu projektos ar ilgu atdeves ciklu un zemu peļņas līmeni.

Otrkārt, projektiem valdības finansēm ir augstas procentu likmes. Komercbanku aizdevumu procentu likmes ir balstītas uz standarta procentu likmi. Cena ir salīdzinoši zema, un, kad valdība ir daudz aizņēmusies, bankas vairs nevēlas turpināt piešķirt valdībai zemākas procentu likmes komerciālo banku aizdevumus. Tādējādi daudzi finanšu instrumenti kļūst par ēnu bankām. Vispārīgi runājot, ēnu banku esamība ne vienmēr ir slikta lieta. Jebkurā valstī, kad pastāv pieprasījums pēc finansējuma, ko komercbanku tirgū nevar izpildīt, daudzi cilvēki pievēršas ēnu bankām. Tādā brīdī, kamēr ēnu banku tirgus ir konkurētspējīgs, tad tā procentu

likmes joprojām atspoguļos sagaidāmo peļņu no ieguldījumiem. 'Paredzēts' nozīmē, ka dažus augsta riska projektus var uzņemt arī ģēnu bankas, bet finansētājam ir jāmaksā augstas procentu likmes, lai kompensētu potenciālo risku. Ģēnu bankas joprojām ir efektīvs resursu sadalītājs. [24., 1.]

Tomēr liela problēma ar Ķīnas ģēnu bankām ir tā, ka to aizdevumi dod zemu peļņu, augstu procentu likmi un prasa stingrus maksājumus. Parastos apstākļos finanšu tirgos nevajadzētu pastāvēt stingriem maksājumiem, jo bankrota, līguma pārkāpumu un sliktu parādu riski nosaka kapitāla cenu noteikšanas kritērijus. [22., 1.]

Attiecībā uz ģēnu bankām pastāv netiešas garantijas par atmaksu, jo finansētājs ir pašvaldība. Tādēļ viņi ir priecīgi turpināt naudas izlikšanu valdības finanšu līdzekļos.

Protams, ģēnu bankas labi zina, ka valdības finansējumu izmanto ilgtermiņa ciklā, ar zemu atdevi saistītajos projektos. Ģēnu bankas arī zina to, ka pašvaldības turpina uzņemt lielāku parādu, atmaksājot vecos parādus. Tāpēc, pat ja viņi uzskata, ka valsts finansēšanas platformas ir drošas, procentu likmju maksa ģēnu bankās bieži vien ir daudz augstāka nekā komercbankām, jo atmaksāšanas risks nav nulle. Negatīvā maksājuma izmaksas var būt arī ārkārtīgi augstas, jo īpaši, ja projekti nesniedz lielu atdevi.

Pēdējais jautājums, kas radies publiskā un privātā finansējuma sajaukšanas dēļ, ir tāds, ka privātajiem uzņēmumiem kļūst arvien grūtāk iegūt finansējumu. Komercbankas uzskata, ka pašvaldības un valsts uzņēmumi ir drošākas institūcijas, tāpēc tur daudz sūta savu kapitālu. Rezultātā izveidotais ģēnu bankas procentu likmju kāpums - pateicoties vietējo pašvaldību līdzdalībai - vēl vairāk samazina privāto uzņēmumu finansēšanas iespējas.

Šīs trīs problēmas var izvirzīt tikai vienu jautājumu: finanšu tirgus procentu likmes neatspoguļo investīciju atdevi, kas nozīmē, ka finanšu tirgi ir nopietni izkropļoti. Kamēr ģēnu bankās pastāv lielākas procentu likmes, komercbanku kredītresursi tiks iekļauti dažādos kanālos.

SECINĀJUMI

1. Globālā finanšu krīze un paralēlās banku sistēmas lielais īpatsvars ir parādījis vairākas problēmas, kas nebija identificētas vai atstātas ignorētas. Šo notikumu radītās sekas iespējams novērot vēljoņprojām, it īpaši Eiropas Savienībā.
2. Viena no paralēlo banku sistēmas problēmām ir plašs un ļoti daudzveidīgs tīkls - tajā ietilpstošās finanšu iestādes. Atsevišķi katra iestāde nevar nodarīt lielu kaitējumu, tomēr ilgstošā starpniecības ķēde ir viens no faktoriem, kas palielina risku.
3. Kredīta starpniecības process "tradicionālajām" bankā ir ļoti laikietilpīgs un vajadzībā pēc ātras naudas iegūšanas prioritāte tiek nodota paralēlo banku institūcijām.
4. Finanšu starpnieku ķēde, kas veido paralēlo banku sistēmu pakļauj riskam - "domino" efektam. Gadījumā, ja kādā no finanšu ķēdē iesaistītajām vienībām radīsies kādi zaudējumi, tas ļoti iespējams, ietekmēs visus pārējos ķēdes dalībniekus.
5. Finanšu iestādes pilda svarīgu lomu paralēlo banku sistēmā. Tā vietā, lai sniegtu informāciju par to iestāžu sarakstu, kas tiek pieskaitīts pie paralēlās banku sistēmas, ir jāpievērš nozīme darbībām, kuras tiek veiktas. Tāpēc darbības, kas ir īpaši problemātiskas ir, piemēram, īstermiņa finansējuma aizdevumi, vērtspapīrošanas un naudas līdzekļu fondu administrēšana. Šīm darbībām būtu jāvērs īpaša uzmanība un kontrolēšana.
6. No FSP puses ir piedāvāti globāli risinājumi un pasākumi paralēlo banku sistēmas kontrolei, bet vislabākais mehānisms kā ar to rīkoties vispirms ir jāizlemj vietējā līmenī. Tā kā ekonomiskā situācija, attīstība un problēmas, kas ir saistītas ar paralēlo banku sistēmu, katrā valstī ir citādākas.
7. Kopš finanšu krīzes un tās skartajām problēmām ir pagājuši 10 gadi un progress saistībā ar paralēlo banku sistēmu ir pieaudzis. FSP ir laidis klajā otro "ES paralēlo banku sistēmas pārraugu", kur tiek identificēti sistēmiskie risku avoti un to pastipriņošie mehānismi, bet kā jau tika minēts iepriekš – ir vispirms jāveic pārmaiņas vietējā līmenī.
8. Pozitīvā puse Doda - Franka aktā ir tāda, ka pārklājošās platības ar bankām tiek iekļautas vienotu noteikumu ietvaros. Tas ir nepieciešamais solis, vismaz attiecībā uz likviditātes un kapitāla prasībām.
9. Paralēlo banku sistēmā nevajadzētu saskatīt tikai sliktās īpašības un riskus, ko tā izraisa. Būtiski ir arī atzīt tās nozīmīgo lomu finanšu nozarē. Tas ir alternatīvs finansējuma avots, kas ir svarīgs reālajai ekonomikai, jo īpaši laikā, kad tradicionālie banku sistēmas dalībnieki samazina finanšu atbalstu.

10. Eiropas Savienībā kā arī Ķīnā tiek izmantota netiešās regulēšanas pieeja, izmantojot banku regulējumu, šķērsojot paralēlās banku sistēmas jomas, vienlaikus nodrošinot arī atsevišķas prasības iestādēm un darbībām, uz kurām neattiecas banku regulējums. Tomēr problēma slēdzas tajā, ka bankām ir pārāk stingri noteikumi un prasības, tāpēc tirgus dalībnieki adaptējās pie labumiem, kas šķietami var būt izdevīgāki - tie izmanto paralēlās banku sistēmas institūciju pakalpojumus.

11. Galvenā atšķirība starp paralēlo banku sistēmu un tradicionālo banku sistēmu ir likviditātes risks. Proti, lai gan bankām ir centrālās bankas atbalsts, un tām ir drošības tīkli, piemēram, noguldījumu apdrošināšana un parāda garantijas, ēnu bankās darbojas bez centrālās bankas piekļuves, likviditātei vai valsts sektora kredīta garantijām. Tā kā ēnu bankas neuzņem noguldījumus, šīs iestādes tiek finansētas no neapdrošinātiem ar uzņēmējdarbību saistītiem dokumentiem, kas var vai nevar būt saistīti ar likviditāti, kāda tā ir regulētām bankām. Tādējādi ēnu bankas ir pakļautas riskam.

12. Ja banku nosacījumi, un citi elementi, kas nodrošina banku darbību, ir labvēlīgi un droši, noguldītāji un aizņēmēji izmantos regulēto oficiālo banku sistēmu. Ja tomēr, nosacījumi būs neapmierinoši, fiziskas un juridiskas personas mēģinās atrast citas alternatīvas 'tradicionālām' bankām un novirzīs savus līdzekļus uz neregulētu ēnu banku sektoru.

13. FSP publicē pārskatus par saviem politikas ieteikumiem attiecībā uz paralēlās banku sistēmas uzlabošanu un pamatojoties uz G20, pieņem rīcības plānu, kurā dalībnieki vienojas par ēnu banku regulēšanas darba grafiku, kas joprojām tiek turpināts.

14. Laika periodā no 2004. gada līdz 2017.gadam OFI (pārpalikuma) apmēri ir palielinājušies, kas liecina par lielu riska pieaugumu, jo šajā sektorā ir grūti vai vispār nav pieejami dati par šo iestāžu darbībām.

15. 2016. gada jūnijā 51% REPO līgumu termiņš bija īsāks par nedēļu, un 30% termiņu bija no vienas nedēļas līdz trim mēnešiem. Vairākas ES valstis 2016. gadā piedzīvoja valdošo REPO procentu likmju kritumu, ko atspoguļoja salīdzināms vērtspapīru aizdevumu maksas pieaugums.

16. Ne-NTF ieguldījumu fondi un citas finanšu iestādes veido ievērojamu daļu kā monetārās finanšu iestāžu REPO pasīvu darījumu partneri.

17. Ķīnā ir relatīvi audzis peert-to-peer tīkls. Pēdējos gados ir izveidojušies jauni tiešsaistes kredītu starpniecības veidi. P2P aizdevumi strauji pieaudzis, jo aizņemšanās izmaksas ir samazinājušās.

18. Ne-bankas pēc būtības ir labāk izvietotas nekā bankas, lai tās varētu pieņemt jaunas tehnoloģijas un inovatīvus uzņēmējdarbības modeļus, lai atbalstītu savu klientu bāzes paplašināšanu, lai panāktu izaugsmi. To apliecina 2017.gadā internetā balstīts NTF

pieaugums, piemēram, Yu'E Bao (Alibaba tiešsaistes NTF), kā arī straujais tiešsaistes P2P kreditēšanas nozares pieaugums.

19. ASV likumdevēji, līdzīgi kā FSP ir izveidojuši pieeju, ka ēnu industrija netieši regulē banku darbību. Šī pieeja paredz arī grozīto noteikumu praksi grāmatvedībā, ieskaitot bilances konsolidāciju, regulēt mijiedarbību starp ēnu industriju un 'tradicionālām' bankām.

PRIEKŠLIKUMI

Apkopojot iegūto informāciju un izanalizētos statistikas datus autore var izvirzīt šādus priekšlikumus:

1. Veicot izpēti ASV, Eiropas Savienībā un Ķīnā, pastāv viena acīmredzama problēma. Netiek pareizi iekārtota regulējošo institūciju finanšu sistēma, tamdēļ šobrīd ir redzamas problēmas šajā jomā. Lai pilnvērtīgi kontrolētu un uzturētu pareizu paralēlo banku sistēmas kārtību ir nepieciešams šai problēmai pievērst uzmanību ne tikai globāli, bet obligāti katrā valsts sistēmā individuāli. Katrai valsts valdībai jāizveido atbilstošas institūcijas, kas kontrolētu paralēlās banku sistēmas darbības un pieņemt pareizus lēmumus, lai tās pareizi funkcionētu.
2. Termins “Paralēlā banku sistēma” asociējas ar riska pakļautām darbībām, jo kā jau tika iepriekš minēts darbā, šī industrija tiek definēta galvenokārt kā nozare, kura ir mazāk regulēta nekā citas nozares, tāpēc lielākoties rodas negatīvs iespaids attiecībā uz šo industriju. Pēc autores domām paralēlo banku sistēmu nav jāuztver kā apdraudējums, bet priekšrocība, jo, katrā valstī ir cilvēki, uzņēmumi, kuri nevar atļauties izpildīt regulēto finanšu institūciju prasības, tāpēc izmanto paralēlo banku sistēmu institūcijas. Šo iestāžu pakalpojumi būs pieprasīti vēl ilgu laiku, tāpēc valstij ir jāizmanto šī priekšrocība un likumdevējiem jāizveido atbilstoši likumi saistībā ar šīm institūcijām (nodokļu vai citu obligātu maksājumu palielināšana).

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. BOARD OF GOVERNORS OF THE FEDERAL RESERVE SYSTEM. *Z.1 Financial Accounts of the United States: Flow of Funds, Balance Sheets, and Integrated Macroeconomic Accounts*. 2018. 184 lpp.
<https://www.federalreserve.gov/releases/z1/20180308/z1.pdf>
2. Cindy Li. *THE CHANGING FACE OF SHADOW BANKING IN CHINA*. ASIA PROGRAM FEDERAL RESERVE BANK OF SAN FRANCISCO, 2016. 8 lpp.
<https://www.frbsf.org/banking/files/Asia-Focus-The-Changing-Face-of-Shadow-Banking-in-China-December-2016.pdf>
3. David Luttrell, Harvey Rosenblum and Jackson Thies. *Understanding the Risks Inherent in Shadow Banking: A Primer and Practical Lessons Learned*. FEDERAL RESERVE BANK OF DALLAS, 2012. 47 lpp.
<https://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUK EwjRqc Zk87YAhUnQZoKHdaDBYQFggqMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.dallasfed.org%2Fassets%2Fdocuments%2Fresearch%2Fstaff%2Fstaff1203.pdf&usg=AOvVaw2uOWjJ9rgL4dOtmte2qvIr>
4. European Systemic Risk Board. *EU Shadow Banking Monitor No 2*, Frankfurt, 2017. 51 lpp.
https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20170529_shadow_banking_report.en.pdf
5. FINANCIAL STABILITY BOARD. *Global Shadow Banking Monitoring Report 2017*. 2018. 100 lpp.
<http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P050318-1.pdf>
6. FINANCIAL STABILITY BOARD. *Strengthening Oversight and Regulation of Shadow Banking: An Overview of Policy Recommendations*. 2013. 8 lpp.
http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_130829a.pdf
7. G20 SEOUL SUMMIT 2010. *THE SEOUL SUMMIT DOCUMENT*. 18 lpp.
<http://www.g20.utoronto.ca/2010/g20seoul-doc.pdf>
8. International Monetary Fund. *SHADOW BANKING AROUND THE GLOBE: HOW LARGE, AND HOW RISKY?* 2014. 104 lpp.
https://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUK Ewjev7fv-cvYAhWJXiwKHcoZD0kQFggnMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.imf.org%2F%2Fmedia%2FWebsites%2FIMF%2Fimported-flagship-issues%2Fexternal%2Fpubs%2Fft%2FGFSR%2F2014%2F02%2Fpdf%2F_c2pdf.ashx&usg=AOvVaw2svBURCp8SpkbacO0bcQ0r
9. Jorge Abad, Marco D'Errico, Neill Kileen, Vera Luz, Tuomas Peltonen, Richard Portes, Teresa Urbano. *Mapping the interconnectedness between EU banks and shadow banking entities*. Frankfurt: European Systemic Risk Board, 2017.
10. Lelde Plūksna. *Role of shadow banking*. Tilburg: Tilburg University, 2013. 59 lpp.
11. Piotr Lasak. *Regulatory responses to the Chinese shadow banking development*. The Jagiellonian University in Krakow, Institute of Economics, Finance and Management, 2015. 305-317 lpp.
12. Sophia Alhusen. *Which Factors drive Shadow Banking? -an Empirical Study*. Oslo: BI Norwegian Business School, 2016. 78 lpp.
13. Steven L. Schwarcz. *Shadow Banking and Regulation in China and Other Developing Countries*. 2016. 19 lpp.

- https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.lv/&httpsredir=1&article=6393&context=faculty_scholarship
14. The Journal of Financial Perspectives. *The governance structure of shadow banking: rethinking assumptions about limited liability*. EY Global Financial Services Institute, 2015. 40 lpp.
  15. Torsten Ehlers, Steven Kong and Feng Zhu. *Mapping shadow banking in China: structure and dynamics*. BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS, 2018. 40 lpp.
<https://www.bis.org/publ/work701.pdf>
  16. Vitaly M. Bord and Joao A. C. Santos. *The Rise of the Originate-to-Distribute Model and the Role of Banks in Financial Intermediation*. FRBNY Economic Policy Review, 2012. 34 lpp.
<https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/epr/12v18n2/1207bord.pdf>
  17. Zoltan Pozsar. *The Rise and Fall of the Shadow Banking System*. Moody's Analytics, Inc. 2008. 82 lpp.
<https://www.economy.com/sbs>
  18. Zoltan Pozsar, Tobias Adrian, Adam Ashcraft, and Hayley Boesky. *Shadow Banking*. FRBNY Economic Policy Review, 2013. 16 lpp.
<https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/epr/2013/0713adri.pdf>
  19. Access to European Union law. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT Shadow Banking – Addressing New Sources of Risk in the Financial Sector /* COM/2013/0614 final */. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-LV/TXT/?uri=CELEX:52013DC0614&from=EN>
  20. Access to European Union law. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT Shadow Banking – Addressing New Sources of Risk in the Financial Sector. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0614>
  21. ASIAN BANKING & FINANCE. LENDING & CREDIT | STAFF REPORTER, CHINA. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://asianbankingandfinance.net/lending-credit/news/chart-week-chinas-shadow-banking-size-doubled-in-last-five-years>
  22. BANKING & FINANCE. China's shadow banking woes force regulators to change course on policy making.
<http://www.scmp.com/business/banking-finance/article/2098090/chinas-shadow-banking-woes-force-regulators-change-course>
  23. Bloomberg. China Shadow Bankers Go Online as Peer-to-Peer Sites Boom.
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2012-07-23/china-shadow-bankers-go-online-as-peer-to-peer-sites-boom>
  24. Bloomberg. China's ZTE Ceases Major Operations After U.S. Trade Ban.
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-10/china-s-zte-ceases-major-operations-after-u-s-trade-ban>
  25. Carlo Bellavite Pellegrini, Michele Meoli, Giovanni Urga. Money market funds, shadow banking and systemic risk in United Kingdom.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1544612317300697>

26. Carolin D. Schellhorn. Tracking Relevant Measures of Credit Creation in a Market-Based Financial System. Skatīts internetā 13.05.2018.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1975474
27. DUKE LAW. Regulating Shadows: Financial Regulation and Responsibility Failure. Skatīts internetā 13.05.2018.
https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/2694/
28. Edward Greene, Elizabeth L. Broomfield. Promoting Risk Mitigation, Not Migration: A Comparative Analysis of Shadow Banking Reforms by the FSB, USA and EU. Skatīts internetā 13.05.2018.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2206448
29. Emiliios Avgouleas. Governance of Global Financial Markets: The Law, the Economics, the Politics (Introduction). Skatīts internetā 13.05.2018.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2060564
30. EUROPEAN CENTRAL BANK. Aggregated balance sheet of euro area investment funds.
<http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004034>
31. FEDERAL RESERVE BANK of NEW YORK. Shadow Banking: A Review of the Literature. Skatīts internetā 13.05.2018.
https://www.newyorkfed.org/research/staff_reports/sr580.html
32. Financial Crisis Inquiry Commission. SHADOW BANKING AND THE FINANCIAL CRISIS. Skatīts internetā 13.05.2018.
https://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-reports/2010-0505-Shadow-Banking.pdf
33. Financial Cryptography. IN THE SHADOW OF CENTRAL BANKING.
<http://financialcryptography.com/mt/archives/001521.html>
34. FINANCIAL STABILITY BOARD. About the FSB. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://www.fsb.org/about/>
35. FINANCIAL STABILITY BOARD. Policy Framework for Strengthening Oversight and Regulation of Shadow Banking Entities. Skatīts internetā 13.05.2018.
http://www.fsb.org/2013/08/r_130829c/
36. FINANCIAL STABILITY BOARD. Strengthening Oversight and Regulation of Shadow Banking. Skatīts internetā 13.05.2018.
http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_121118.pdf?page_moved=1
37. FINANCIAL TIMES. China's shadow finance time-bomb could trigger crisis. Skatīts internetā 13.05.2018.
<https://www.ft.com/content/a6086a9a-5059-11e7-bfb8-997009366969>
38. Gordon T Long. Shadow Banking. Skatīts internetā 13.05.2018.
http://gordontlong.com/THEMES-2014-Shadow_Banking.htm
39. Han Yi, Dong Tongjian. China's Largest Peer-to-Peer Lending Platform Calling It Quits.
<https://www.caixinglobal.com/2017-07-27/101123033.html>
40. Harvard Law School Forum on Corporate Governance and Financial Regulation. Dodd-Frank Act Becomes Law.
<https://corpgov.law.harvard.edu/2010/07/21/dodd-frank-act-becomes-law/>
41. INVESTOPEDIA. Asset-Backed Security - ABS.
<https://www.investopedia.com/terms/a/asset-backedsecurity.asp>
42. INVESTOPEDIA. Fannie Mae, Freddie Mac And The Credit Crisis Of 2008.

- <https://www.investopedia.com/articles/economics/08/fannie-mae-freddie-mac-credit-crisis.asp>
43. INVESTOPEDIA. Shadow Banking System.
<https://www.investopedia.com/terms/s/shadow-banking-system.asp>
44. INVESTOPEDIA. What is securitization?
<https://www.investopedia.com/ask/answers/07/securitization.asp>
45. Latvijas Sabiedriskie Mediji. Globālās finanšu krīzes desmitgade: Eiropā joprojām jūt dižkibeles sekas. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/globalas-finansu-krizes-desmitgade-eiropa-joprojam-jut-dizkibeles-sekas.a246139/>
46. Paul McCulley. The Shadow Banking System and Hyman Minsky's Economic Journey. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://media.pimco.com/Documents/GCB%20Focus%20May%2009.pdf>
47. PIMCO. The shadow banking system and hyman minskys economic journey. Skatīts internetā 13.05.2018.
<https://www.pimco.com/en-us/insights/economic-and-market-commentary/global-central-bank-focus/the-shadow-banking-system-and-hyman-minskys-economic-journey>
48. REUTERS. Q+A - What is shadow banking and why does it matter? Skatīts internetā 13.05.2018.
<https://www.reuters.com/article/us-shadow-banking/qa-what-is-shadow-banking-and-why-does-it-matter-idUSTRE81611820120207>
49. Stanley Fischer. Financial Stability and Shadow Banks: What We Don't Know Could Hurt Us.
<https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/fischer20151203a.htm>
50. The Atlantic. Shadow Banking: What It Is, How it Broke, and How to Fix It. Skatīts internetā 13.05.2018.
<https://www.theatlantic.com/business/archive/2009/07/shadow-banking-what-it-is-how-it-broke-and-how-to-fix-it/21038/>
51. The Truth About Mortgage. Study: Originate to Distribute Model to Blame for Mortgage Crisis.
<https://www.thetruthaboutmortgage.com/study-originate-to-distribute-model-to-blame-for-mortgage-crisis/>
52. U.S. Government Printing Office. DODD-FRANK WALL STREET REFORM AND CONSUMER PROTECTION ACT.
<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/html/PLAW-111publ203.htm>
53. Willem Buiter. Lessons from Northern Rock: Banking and shadow banking. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://voxeu.org/article/lessons-northern-rock-banking-and-shadow-banking>
54. 2015 Turkey G20. About G20. Skatīts internetā 13.05.2018.
<http://g20.org.tr/about-g20/>
55. Mostlyeconomics. Growing Shafow banking in China. Skatīts internetā 13.05.2018
<https://mostlyeconomics.wordpress.com/2018/02/13/growing-shadow-banking-in-china/>
56. CBRC. CBRC Annual Report. Skatīts internetā 13.05.2018
<http://www.cbrc.gov.cn/showAnnualMore.do>

Finanšu stabilitātes padomes pieeja sakarā ar paralēlo banku sistēmu⁷

2010, NOVEMBRIS	G20 lūdz FSB izstrādāt politiskus ieteikumus sadarbībā ar IOSCO un BCBS.
2011, APRĪLIS	Finanšu stabilitātes padome nosaka un definē paralēlās banku sistēmas būtību. Tā uzskata, ka tikai noteiktas tikai daži ēnu banku elementi, kas prasa regulējumu.
2011, OKTOBRIS	FSB publicē ziņojumu, kurā izklāstīti pieci darbvirsma regulējuma pasākumi izstrādei un ieviešanai. Jāveic ikgadējs monitorings.
2012, APRĪLIS	FSB publicē pirmo progresu ziņojumu.
2012, APRĪLIS	Tiek publicēta starpposma pārskats par vērtspapīru aizdevumiem un REPO darījumiem
2012, JŪNIJS	Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas (IOSCO) un Bāzeles Banku uzraudzības komiteju publicē konsolidēto pārskatu: Globālā vērtspapīrizēšanas attīstības regulācija
2012, OCTOBRIS	IOSCO publicē tā pēdējo pārskatu par Naudas tirgus fondiem
2012, NOVEMBRIS	IOSCO publicē galīgo ziņojumu par globālo vērtspapīrizēšanas attīstības regulāciju
2012, NOVEMBRIS	FSP publicē dokumentu par paralēlās banku sistēmas riskiem saistībā ar vērtspapīru aizdevumiem un REPO darījumiem
2012, NOVEMBRIS	FSB publicē konsultatīvo dokumentu. Ņemot vērā ēnu banku vienību neviendabīgo raksturu, FSB noraida domu par regulējošām struktūrām un iesaka regulēt darbības.
2013, MARTS	Bāzeles Banku uzraudzības komiteju konsultācijas par lieliem riska darījumiem
2013, JŪLIJS	Bāzeles Banku uzraudzības komiteju konsultācija par kapitāla prasībām ieguldījumiem fondos
2013, AUGUSTS	FSB publicē politikas ieteikumu pārskatu
2013, AUGUSTS	FSP publicē ieteikumus vērtspapīru aizdošanas un REPO darījumu regulēšanai
2013, AUGUSTS	FSP publicē ieteikumus par ēnu banku organizāciju regulēšanu

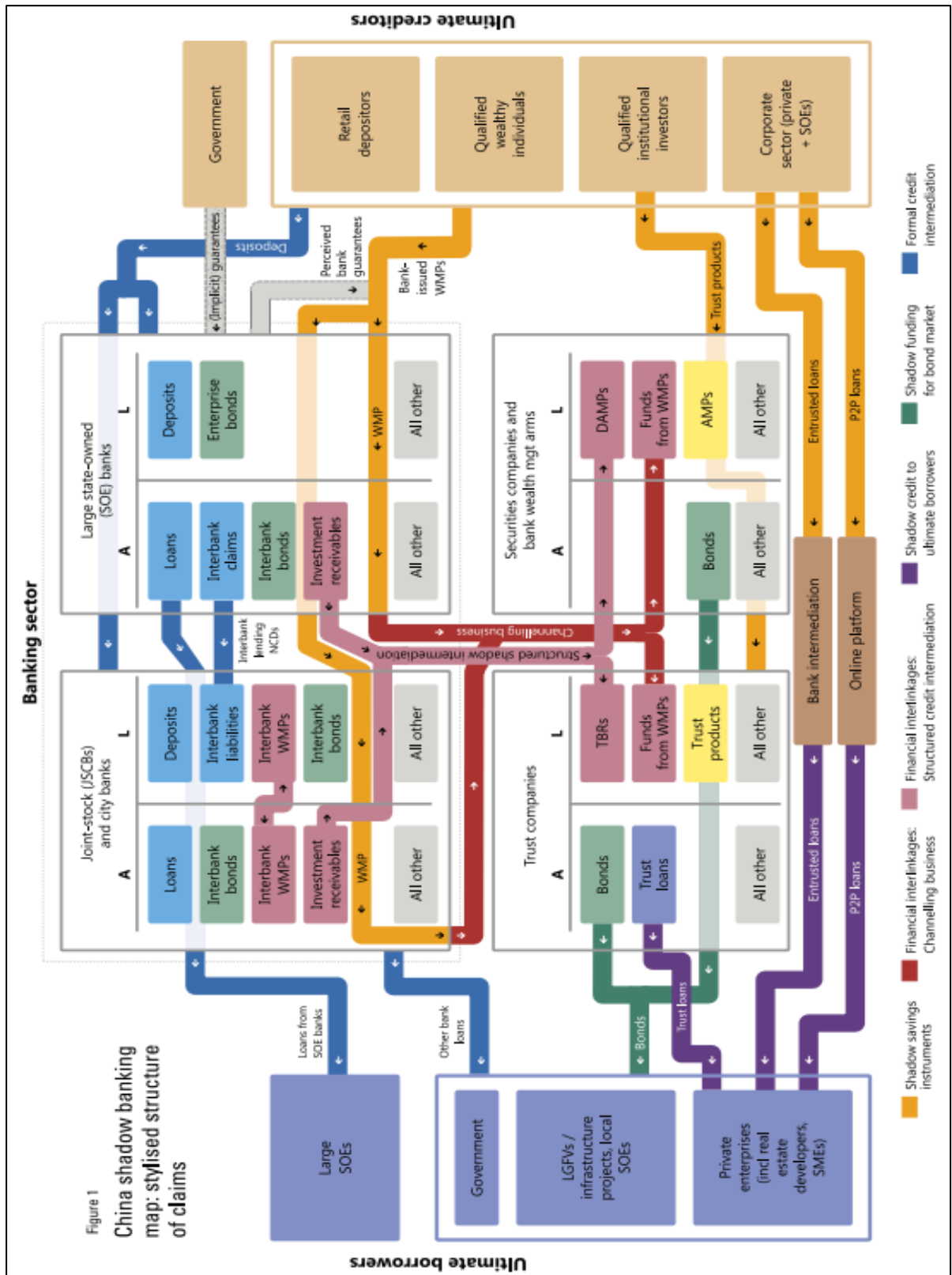
⁷ Autores veidots, balstoties uz FSP mājās lapas datiem

G20 plāns pastiprināt ēnu banku pārraudzību un regulējumu⁸

2013, NOVEMBRIS	IOSCO sniegs savu analīzi par globālo riska ieguldījumu fondu nozari Finanšu stabilitātes padomei. Fonda regulārā ēnu banku uzraudzības darbības ietvaros, lai uzlabotu pārredzamību un riska uzraudzību
2013, NOVEMBRIS	FSB publicē trešo paralēlās banku sistēmas uzraudzības dokumentu
2013, Q4	FSB veikt visaptverošo kvantitatīvo ietekmes novērtējumu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem
2013, Q4	Bāzeles Banku uzraudzības komiteja izstrādā uzraudzības sistēmu, lielu riska darījumu kontrolei (ieskaitot riska darījumus ar ēnu bankām)
2014, MARTS	BCBS izstrādāt starptautiski konsekventus, ar risku saistītus noteikumus attiecībā uz kapitāla prasībām (ieskaitot līdzekļus, kas saistīti ar ēnu bankām).
2014, Q2	FSP jāiesniedz ieteikumi par obligātajiem standartiem attiecībā uz metodoloģiju vērtspapīriem, to darījumu diskontu aprēķināšanai
2014	FSP līdz 2014. gada martam jāizstrādā informācijas apmaiņas process savās politikas struktūrās attiecībā uz citām ēnu banku struktūrām. 2014. gada beigās ziņo par gūtajiem panākumiem G20 valstu finanšu ministru un centrālo banku vadītājiem.
2014	IOSCO sākt salīdzinošo pārskatu par to, kā dalībvalstis īsteno savus ieteikumus attiecībā uz naudas tirgus fondiem. 2014. gada beigās ziņo par gūtajiem panākumiem G20.
2014	IOSCO uzsākt salīdzinošo pārskatīšanu par to, kā dalībvalstis īsteno stimulēšanas saskaņošanas režīmus (tostarp attiecībā uz riska saglabāšanas prasībām), un 2014. gada beigās ziņot par gūtajiem panākumiem G20.
2014	BCBS, lai sniegtu jaunāko informāciju par panākumiem, kas gūti, īstenojot politikas reformas, lai mazinātu risku banku mijiedarbībā ar ēnu banku struktūrām.
2015	BCBS ziņo par progresu, kas veikts saistībā ar uzraudzības sistēmas ieviešanas kontroli ar lieliem riska darījumiem
2015	FSB sākt salīdzinošo pārskatīšanu par to, kā dalībvalstis īsteno savas politikas pamatu citām ēnu banku struktūrām.

⁸ Autores veidots, balstoties uz FSP mājās lapas datiem

Paralēlās banku sistēmas pamatstruktūra [51;1]

Tiesiskā regulējuma izmaiņas Ķīnā⁹

2015, Septembris	Ķīnas Banku darbību regulējošās komisijas (CBRC) izdod neoficiālas vadlīnijas, kuras uzdod brokeru sabiedrībām apturēt aizdomīgus tirdzniecības kontus līdz oktobra beigām. Atsevišķi Valsts padome paziņo par jaunām pamatnostādņēm, kuru mērķis ir veicināt finanšu līzings nozares attīstība.
2015, Decembris	CBRC izveido jaunus uzraudzības noteikumus, lai labāk regulētu peer-to-peer (P2P) kredītēšanas nozari
2016, Janvāris	CBRC paziņo par lielāku banku rēķinu finansēšanas operāciju pārbaudi, izsludinot paziņojumu, kurā bankām pieprasīts pastiprināt iekšējās kontroles, tādējādi samazinot šādu darījumu ļaunprātīgas izmantošanas risku.
2016, Marts	CBRC pastiprina rūpīgu problēmu risināšanu saistībā ar aktīvu pārvaldīšanu uzņēmumiem atturēt no iesaistīšanās darījumos slēptu banku kredītriskus, piemēram, atpirkšanu nolīgumi. CBRC izdod arī direktīvu, lai uzlabotu savu riska pārvaldības praksi, piemēram, ierobežojot piesaistīto līdzekļu apjomu uz ieguldāmajiem produktiem akciju tirgū.
2016, Aprīlis	CSRC ierosina izmaiņas riska kontroles rādītājos vērtspapīru firmās, lai palīdzētu novērst riskus, kas rodas šajā nozarē. CBRC izdod kopīgu direktīvu, kurā paziņots par pastiprinātu banku izsniegšanas un rēķinu diskontēšanas pārbaudi.
2016, Jūlijs	CSRC izdod regulu, kas ierobežo investīciju sviras efektu obligāciju tirgū, nosakot strukturēto finansēšanas koeficientu ierobežojumu aktīvu pārvaldīšanas plāniem. CBRC ierosina stingrākus noteikumus par banku WMP uzņēmējdarbību, lai ierobežotu saistīto finanšu riskus
2016, Augusts	CBRC oficiāli izsludina detalizētus pasākumus, lai regulētu P2P kredītēšanas nozari
2016, Oktobris	Valsts padome formāli izsludina detalizētus pasākumus (sākotnēji sagatavoti 2016.gada aprīlī) par e-finanšu nozares, tostarp P2P, regulēšanu.

⁹ Autores veidots [56;1]